

КОРПОРАТИВНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ З ПРАВ ЛЮДИНИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВ¹

Вступ

У цій статті вивчаються корпоративні зобов'язання з прав людини відносно соціально-економічних прав. Соціально-економічні права – це, як зазначалося раніше, права людини, які є найважливішими для забезпечення засобів існування людей та створення людських можливостей. Вони є фундаментальними для здійснення цивільних і політичних прав. Без їжі, води, належного житла, охорони здоров'я та освіти важко уявити, що люди могли б повноцінно та вільно реалізовувати, наприклад, свою свободу вираження поглядів або право на справедливий суд. Оскільки соціально-економічні права значною мірою пов'язані з наданням основних послуг, то вони пов'язані з бюджетними фінансовими ресурсами. Отже, переважно залежать від державних ресурсів, але також вимагають фінансових ресурсів від приватних суб'єктів, особливо коли відсутні уряди. Міжнародні документи, такі як Міжнародний пакт про економічні соціальні і культурні права, передбачають, що соціально-економічні права, як правило, створюють лише зобов'язання держав щодо поведінки, а не результату.² Таким чином, ці документи означають, що держави повинні виконувати ці зобов'язання протягом певного періоду часу, який підпадає під розсуд відповідних держав. Філіп Олстон стверджує, що “вільні ринки та приватне підприємництво є ключем до економічних та соціальних прав після очевидних невдач уряду в цій галузі.”³ Аойф Нолан зазначає, що “навіть якщо хтось визнає, що соціально-економічні права насправді не

* Йерней Летнар Чернич, професор конституційного права і права прав людини Факультету управління та європейських студій і факультету права, Новий Університет, Любляна, Словенія; старший дослідник Нового університету, Лісабон, Португалія.

Jernej Letnar Černič, Professor of Constitutional and Human Rights Law at the Faculty of Government and European Studies and at the European Faculty of Law, New University, Ljubljana, Slovenia; Senior Research Fellow at Nova University, Lisbon, Portugal.

e-mail: jernej.letnar.cernic@epf.nova-uni.si

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6850-676X>

¹ Переклад з англійської глави книги: Jernej Letnar Černič, “Corporate Accountability under Socio-economic Rights” (Routledge, 2019). Переклад Тетяни Гулаткан.

² Див. також: Godefridus J. H. van Hoof, “The Legal Nature of Economic, Social and Cultural Rights: A Rebuttal of Some Traditional Views,” in *The Right to Food, From Soft to Hard Law*, eds. Philip Alston and Katarina Tomaševski (Utrecht: SIM, 1984), 97–111.

³ UN, Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on Extreme Poverty and Human Rights*, A/HRC/32/31 (28 April 2016), para 18.

реалізуються в конкретному суспільстві на цей момент це не означає, що вони є лише амбіційними цілями.”⁴

Соціально-економічні права, як правило, підлягають виконанню не настільки, як громадянські та політичні. Їх правозастосування відрізняється від однієї до іншої національної системи.⁵ Однак за останні десятиліття, як стверджує Малькольм Ленгфорд, “економічні, соціальні та культурні права набули все більшого визнання у міжнародному праві та порівняльному правознавстві. Це видно з низки нових договорів і резолюцій та прийняття міжнародних механізмів подання скарг, які охоплюють економічні, соціальні та культурні права.”⁶ Проте соціально-економічні права все ще, незважаючи на визнання, розглядаються як такі, що поступаються, зокрема, громадянським і політичним.⁷ Філіп Олстон стверджує, що “незважаючи на риторику неподільності, як національні, так і міжнародні спроби сприяти та захищати економічні та соціальні права затьмарюються припущенням, що хоча економічні та соціальні права є бажаними довгостроковими соціальними цілями, їх не слід розглядати як повноцінні права людини.”⁸

Принаймні у деяких правових системах соціально-економічні права були прийняті як належні права людини, що захищаються національними судами. Ейб Рідель, Жиль Джакка та Крістоф Голей стверджували, що “широка нормативна база економічних, соціальних та культурних прав досягла високого ступеня конкретності з точки зору змісту, а також ефективності механізмів реалізації, найголовніше на національному рівні.”⁹

Часто виникає запитання: хто є носіями зобов'язань у сфері соціально-економічних прав? Попередні розділи ілюстрували, що корпорації можуть негативно чи позитивно впливати на соціально-економічні права. Якщо корпорації можуть впливати на реалізацію соціально-економічних прав, чи зобов'язані вони їх також дотримуватися? Чи мають корпорації соціально-економічні зобов'язання?¹⁰ У цьому розділі йдеться про те, що не лише держави, а й корпорації, мають певні зобов'язання у сфері со-

⁴ Aoife Nolan, *Children's Socio-Economic Rights, Democracy and the Courts* (Oxford: Hart Publishing, 2011), 29.

⁵ Paul O'Connell, *Vindicating Socio-Economic Rights: International Standards and Comparative Experiences* (Abingdon: Routledge, 2012).

⁶ Malcolm Langford, Wouter Vandenhoe, Martin Scheinin, and Willem Van Genugten, “Introduction: An Emerging Field,” in *Global Justice, State Duties: The Extraterritorial Scope of Economic, Social and Cultural Rights in International Law*, eds. Malcolm Langford, Wouter Vandenhoe, Martin Scheinin, and Willem Van Genugten (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 3–31, 7.

⁷ O'Connell, *Vindicating Socio-Economic Rights*.

⁸ UN, Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on Extreme Poverty*, para 65.

⁹ Eibe Riedel, Gilles Giacca, and Christophe Golay, “Introduction: The Development of Economic, Social and Cultural Rights in International Law,” in *Economic, Social and Cultural Rights in International Law: Contemporary Issues and Challenges*, eds. Eibe Riedel, Gilles Giacca, and Christophe Golay (Oxford: Oxford University Press, 2014), 4.

¹⁰ Jernej Letnar Čerņič, “Corporate Responsibility for Human Rights: Towards a Pluralist Approach,” in *Challenging Territoriality in Human Rights Law: Building Blocks for a Plural and Diverse Duty-Bearer Regime*, ed. Wouter Vandenhoe (Abingdon: Routledge, 2015), 69–89.

ціально-економічних прав. Зобов'язання у сфері прав людини найчастіше пов'язані з поняттям правової системи.¹¹ Зрозуміло, що корпорації не володіють суверенною територією, а тому їхні зобов'язання не мають того самого характеру та обсягу, що й зобов'язання держав. Однак можна стверджувати, про що і йдеться в цьому розділі, що корпорації мають як превентивні, так і деякі коригувальні зобов'язання щодо соціально-економічних прав, особливо там, де вони здійснюють контроль і вплив або в безпосередній близькості від своїх операцій.¹²

Ця стаття має просту структуру. Другий розділ стосується джерел права корпоративних зобов'язань у сфері соціально-економічних прав через вивчення національного, міжнародного та корпоративного внутрішніх рівнів. У третьому розділі йдеться про характер корпоративних зобов'язань у сфері соціально-економічних прав. Він вивчає їхні потенційні корпоративні негативні та позитивні зобов'язання і зобов'язання поважати, захищати та виконувати. Часто стверджується, що, незважаючи на очевидні перешкоди, корпорації зобов'язані поважати, захищати та виконувати соціально-економічні права. Якщо обов'язок поважати є негативним, то зобов'язання захищати та виконувати – це позитивні зобов'язання. Можна стверджувати, що корпорації мають безпосередні зобов'язання, принаймні щодо негативного зобов'язання поважати соціально-економічні права.¹³ Такі негативні зобов'язання гарантують, що корпорації активно не порушують соціально-економічні права і не є співучасниками їхніх порушень.

I. Витоки корпоративних зобов'язань у сфері соціально-економічних прав

Багато про корпорації, бізнес і права людини пов'язано з запитанням: хто є носіями обов'язків у контексті бізнесу та соціально-економічних прав? Держави, приватні особи та/або корпорації? Держави традиційно є не лише основними, а й єдиними носіями зобов'язань у контексті бізнесу та соціально-економічних прав. Однак за останні десятиліття було визначено кілька інших суб'єктів, які також можуть брати на себе зобов'язання у сфері прав людини та доповнювати зобов'язання держави. Право прав людини все ще занадто часто ґрунтується на вертикальних відносинах між державними органами та приватними особами, тоді як національні та міжнародні форуми повільно визнають, що зобов'язання у сфері прав людини існують і в горизонтальних відносинах між приватними суб'єктами.¹⁴ Події за останні роки

¹¹ Wouter Vandenhole, "Obligations and Responsibility in a Plural and Diverse Duty – Bearer Human Rights Regime," in *Challenging Territoriality in Human Rights Law: Building Blocks for a Plural and Diverse Duty-Bearer Regime*, ed. Wouter Vandenhole (Abingdon: Routledge, 2015), 119–21.

¹² Ibid.

¹³ Jernej Letnar Černič, "Sovereign Financing and Corporate Responsibility for Economic and Social Rights," in *Making Sovereign Financing and Human Rights Work*, eds. Juan Pablo Bohoslavsky and Jernej Letnar Černič (Oxford and Portland: Hart Publishing, 2014), 139–60.

¹⁴ Jennifer Corrin, "From Horizontal and Vertical to Lateral: Extending the Effect of Human Rights in Post Colonial Legal Systems of the South Pacific," *International and Comparative Law Quarterly* 58(1), no. 31 (2009): 33–34, 67–70.

продемонстрували, що ця парадигма повільно зникає, і множинні суб'єкти можуть сприяти дотриманню прав людини. Отже, інші учасники можуть доповнювати державу лише як носії обов'язків.¹⁵ Ян Зайдерман і Ашфак Халфан стверджували, що “бізнес зобов'язаний насамперед поважати права людини, а держави через наявність обов'язку захищати права людини мають це контролювати і притягувати бізнес до відповідальності за будь-які порушення прав людини.”¹⁶ Воутер Ванденхол та інші раніше, можливо, дещо надмірно оптимістично, стверджували, що “право прав людини < ... > стає застосовним до всіх суб'єктів, які володіють владою або здійснюють владу, незалежно від носія влади.”¹⁷

Однак не лише влада, а й юридичні зобов'язання прямо та побічно змушують корпорації дотримуватися соціально-економічних прав. Робоча група Організації Об'єднаних Націй (ООН) з питань бізнесу та прав людини також зазначає, що,

хоча комерційні підприємства, як правило, не мають юридичних зобов'язань, що випливають з міжнародних документів, безпосередньо пов'язаних з правами людини, вони часто матимуть юридичні зобов'язання, що випливають із законодавства держав, які включають у себе міжнародні стандарти, або контрактні зобов'язання щодо дотримання міжнародних стандартів.¹⁸

Як буде описано пізніше, міжнародне право може опосередковано забезпечувати джерела корпоративних зобов'язань у сфері соціально-економічних прав. З цього приводу Ларрі Ката Бакер зазначає, що “у контексті нових складних недержавних урядових розпоряджень, визнання анархії в управлінні може звільнити створення норм від державного контролю та дозволити більш активну участь безпосередньо з боку елементів громадянського суспільства.”¹⁹ Проте корпорації є також окремими носіями обов'язків у сфері прав людини. Це означає, що не лише держави, а й корпорації мають прями та непрямі зобов'язання у сфері соціально-економічних прав. Насправді

¹⁵ Surya Deva and David Bilchitz, “The Human Rights Obligations of Business: A Critical Framework for the Future,” in *Human Rights Obligations of Business*, eds. Surya Deva and David Bilchitz (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 1–26. Також див.: Jernej Letnar Čer nič, *Human Rights Law and Business: Corporate Responsibility for Fundamental Human Rights* (Groningen: Europa Law Publishing, 2010).

¹⁶ Ashfaq Khalfan and Ian Seiderman, “Extraterritorial Human Rights Obligations: Wider Implications of the Maastricht Principles and the Continuing Accountability Challenge,” in *Challenging Territoriality in Human Rights Law: Building Blocks for a Plural and Diverse Duty-Bearer Regime*, ed. Wouter Vandenhole (Abingdon: Routledge, 2015), 26.

¹⁷ Wouter Vandenhole, Gamze Erdem Türkelli, and Rachel Hammonds, “Reconceptualizing Human Rights Duty-Bearers,” in *The Sage Handbook of Human Rights*, eds. Anja Mihr and Mark Gibney (London: Sage, 2014), 1036.

¹⁸ UN, General Assembly, *Report of the Working Group on the Issue of Human Rights and Transnational Corporations and Other Business Enterprises*, A68/279 (7 August 2013), para 19.

¹⁹ Larry Catá Backer, “At the Second UN Forum on Business and Human Rights: Reflections,” in *Human Rights Obligations of Business: Beyond the Corporate Responsibility to Respect?* Eds. Bilchitz and Deva (Law at the End of the Day (Blog), 1 December 2013).

корпоративні зобов'язання залежать від багатьох умов носіїв обов'язків, де існує безліч власників, які доповнюють один одного. Корпоративні зобов'язання у сфері соціально-економічних прав у цьому випадку стосуються основних і процесуальних зобов'язань корпорацій у сфері прав людини, що впливають із національних, міжнародних та односторонніх зобов'язань самих корпорацій. Отже, у наступних розділах розглядаються існуючі та потенційні джерела корпоративних зобов'язань у сфері соціально-економічних прав, що впливають із національних правових систем, міжнародного права та корпоративних добровільних зобов'язань.

Національні правові системи

Зобов'язання корпорацій у сфері соціально-економічних прав можуть бути первинно відображені безпосередньо у національних системах захисту прав людини. Вони містяться у конституціях, статутах та інших актах. Більшість вітчизняних конституцій зараз безпосередньо зобов'язують юридичних осіб, включаючи корпорації, дотримуватися конституційних зобов'язань у сфері прав людини, включаючи соціально-економічні права.²⁰ У цьому контексті Патрік Маклем стверджує, що

хоча міжнародні документи у сфері прав людини, можливо, дали загальний лексикон для їх внутрішнього закріплення, наявність соціальних і економічних прав у будь-якому національному конституційному порядку швидше за все є функцією їхнього унікального конституційного минулого та прогнозованого майбутнього, ніж високим розвитком міжнародного права прав людини.²¹

Деякі конституції у всьому світі посилаються на обов'язкові зобов'язання корпорацій у соціально-економічній сфері. Більш конкретно їх можна знайти на кожному континенті.

Міжнародна комісія юристів

виявила, що у низці країн внутрішні конституційні положення або положення про права людини фактично передбачають прямою причиною позову проти недержавного суб'єкта, включаючи компанії або посадових осіб компаній, твердження, що їх поведінка порушує захищене право.²²

На основі дослідження Філіп Олстон зазначає, що

понад 90 відсотків конституцій визнавали принаймні одне економічне та соціальне право. Приблизно в 70 відсотках конституцій принаймні одне економічне та соціальне право

---

²⁰ Більш детально див.: Jernej Letnar Černič, "Corporate Responsibility for Human Rights: Towards a Pluralist Approach," in *Challenging Territoriality in Human Rights Law: Building Blocks for a Plural and Diverse Duty-Bearer Regime*, ed. Wouter Vandenhoe (Abingdon: Routledge, 2015), 79–82.

²¹ Patrick Macklem, *The Sovereignty of Human Rights* (Oxford: Oxford University Press, 2015), 68.

²² *Corporate Complicity and Legal Accountability*, vol. 3, *Civil Remedies*. Report of the International Commission of Jurists Expert Legal Panel on Corporate Complicity in International Crimes (Geneva, 2008), 7.

підлягало судовому захисту, і близько 25 відсотків з них визнавали 10 або більше економічних та соціальних прав, що підлягали судовому захисту.²³

Конституційний захист традиційно стосується фізичних та юридичних осіб. Загалом він забезпечує, мабуть, найсильнішу основу для корпоративних зобов'язань у сфері соціально-економічних прав.²⁴

Корпоративні зобов'язання отримують свою легітимність та основу внаслідок горизонтального застосування національного та міжнародного права прав людини. Традиційно лише держави були зобов'язані дотримуватися їх у відносинах із приватними суб'єктами. Держави мають позитивні зобов'язання контролювати поведінку приватних суб'єктів.²⁵ Однак зараз прийнято, що права людини застосовуються не лише у вертикальних, а й у горизонтальних відносинах між різними недержавними суб'єктами.²⁶ Крім того, тут можна погодитися з Аойфом Ноланом, який стверджує, що "горизонтальність не обов'язково несумісна з презумпціями, що лежать в основі ліберальної конституційної теорії."²⁷ Ліберальні демократії отримують свою легітимність із верховенства права, що, *серед іншого*, вимагає поваги прав людини, не лише від державних органів влади або суб'єктів, що мають зв'язок із державою, а й від приватних суб'єктів. Отже, горизонтальне застосування права прав людини ґрунтується на компонентах верховенства права, легітимність якого походить від людей. Проте навіть якщо право прав людини має горизонтальний характер, воно забезпечується державними апаратами (див. Рисунок 5.1).

Рисунок 5.1. Горизонтальне застосування прав людини між приватними суб'єктами
(Джерело: власна праця автора)

²³ UN, Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on Extreme Poverty*, para 33.

²⁴ Černič, *Human Rights Law and Business*. Див. також: Sandra Liebenberg, "The Protection of Economic and Social Rights in Domestic Legal Systems," in *Economic, Social and Cultural Rights*, eds. Asbjørn Eide, Catarina Krause, and Allan Rosas (Dordrecht, Boston and London: Martinus Nijhoff Publishers, 2001), 55–84.

²⁵ Angus Campbell, "Positive Obligations Under the ECHR: Deprivation of Liberty by Private Actors," *Edinburgh Law Review* 10, no. 3 (2006): 399.

²⁶ András Sajó and Renáta Uitz, *Constitutional Topography: Values and Constitutions* (Utrecht: Eleven International Publishing, 2005), 33–53.

²⁷ Aoife Nolan, "Holding Non-State Actors to Account for Constitutional Economic and Social Rights Violations: Experiences and Lessons from South Africa and Ireland," *International Journal of Constitutional Law* 12, no. 1 (2014): 61–65.

Декілька національних конституцій передбачають горизонтальне застосування прав людини. Наприклад, Конституція Словенії, яка застосовується як до фізичних, так і до юридичних осіб, передбачає у ст. 70а, що “кожен має право на питну воду.”²⁸ Конституція Південно-Африканської Республіки передбачає, що “положення Білля про права пов’язує фізичну або юридичну особу тією мірою, якою він застосовується, беручи до уваги характер права та характер будь-якого обов’язку, покладеного правом.”²⁹ Крім того, розділ 9 (4) покладає обов’язок на приватних суб’єктів не дискримінувати інших.³⁰ Це положення було предметом судового тлумачення, яке визнало низку (не)прямих зобов’язань для корпорацій. Таким чином, Конституційний суд Південно-Африканської Республіки надав тлумачення, які накладають на корпорації кілька соціально-економічних зобов’язань, включаючи зобов’язання відносно права на доступ до води,³¹ права на здоров’я³² та соціальне забезпечення.³³ У цих випадках суд опосередковано підтвердив таке горизонтальне застосування прав людини у відносинах між приватними суб’єктами. Подібним чином Конституція Кенії 2010 р. підтверджує, що “Білля про права поширюється на всіх і зобов’язує всі державні органи та всіх осіб,”³⁴ що включає юридичних осіб. Навіть такі правові системи, як, наприклад, Сполученого Королівства, які прямо не визнають юридичні обов’язки корпорацій у сфері прав людини, покладають на керівників довірчий обов’язок враховувати вплив своїх рішень на громаду та навколишнє середовище³⁵ й готувати звіти, що включають питання прав людини, які можна охарактеризувати як обов’язкову поведінку.³⁶

Зокрема, Конституційний суд Німеччини постановив, що основні права застосовуються також і у приватних відносинах. Він зазначив, що конституційна

система цінностей, зосереджена на свободі розвитку людини в суспільстві, повинна застосовуватися як конституційна аксіома у всій правовій системі: вона повинна направляти

²⁸ Constitution of the Republic of Slovenia, *Official Gazette RS* Nos. 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06, and 47/13.

²⁹ Constitution of South Africa 1996, section 8(2).

³⁰ *Ibid*, chapter 2, section 9(4).

³¹ *Mazibuko and Others v City of Johannesburg and Others* CCT 39/09 (Constitutional Court of South Africa) (8 October 2009); Peter Danchin, “A Human Right to Water? The South African Constitutional Court’s Decision in the Mazibuko Case,” *EJIL: Talk!* (13 January 2010).

³² *Soobramoney v Minister of Health* CCT 32/97 (Constitutional Court of South Africa) (27 November 1997); *Minister of Health v Treatment Action Campaign* CCT 8/02 (Constitutional Court of South Africa) (5 July 2002).

³³ *Fose v Minister of Safety and Security* CCT14/96 (Constitutional Court of South Africa) (5 June 1997).

³⁴ The Constitution of Kenya 27 August 2010, section 20(1), accessed 28 May 2018, <http://www.refworld.org/docid/4c8508822.html>.

³⁵ United Kingdom Companies Act 2006, section 172.

³⁶ Там само, див. розділ 414С щодо обов’язкових стратегічних звітів, що стосуються екологічних, соціальних, громадських прав і прав людини.

та інформувати законодавство, адміністрацію та судові рішення. Це, звичайно, впливає і на приватне право; жодна норма приватного права не може суперечити цьому.³⁷

Крім того, міжнародні правозахисні органи чітко висловили думку, що соціально-економічні права застосовуються і в горизонтальних відносинах між приватними суб'єктами.³⁸ Подібним чином Олів'є де Шуттер зазначає, що “національні установи, включаючи національні суди, регулярно застосовують міжнародні норми прав людини безпосередньо до актів приватних суб'єктів: не повинно бути жодних перешкод, щоб дозволити цьому розвиватися на міжнародному рівні.”³⁹ Усі суб'єкти, що діють у цьому суспільстві, зобов'язані поважати права людини, включаючи соціально-економічні права людини. Приватні відносини регулюються приватним правом, але вони обмежуються нормами конституційного та адміністративного (публічного) права.⁴⁰ Однак, як справедливо зазначає Аарон Барак, колишній суддя Верховного Суду Ізраїлю, “там, де конституційні положення не містять пунктів щодо обмеження права однієї особи, що впливає з права іншої, очевидним результатом є те, що судді повинні будуть створити судові положення про обмеження.”⁴¹ Проте навряд чи можна заперечити проти корпоративних зобов'язань у сфері соціально-економічних прав, оскільки вони є частиною “об'єктивної системи цінностей,” закріпленої у національному законодавстві. Тому корпорації мають і негативні, і позитивні зобов'язання щодо дотримання соціально-економічних прав.

Конституційні зобов'язання, як правило, покладаються на спеціальні закони, які в деяких випадках та в деяких державах зобов'язують корпорації дотримуватися соціально-економічних прав. Наприклад, деякі національні законодавчі системи надають докази існування зобов'язань у сфері соціальних та економічних прав, які опосередковано походять від адміністративного, кримінального та цивільного

³⁷ *Lüth case*, BVerfGE 7, 198 (1 BvR 400/51) (15 January 1958), in *German Case: Foreign Law Translations*, accessed January 19, 2018, <https://law.utexas.edu/transnational/foreign-law-translations/german/case.php?id=1369>; Matej Avbelj, “Is There Drittwirkung in EU Law?” in *The Constitution in Private Relations: Expanding Constitutionalism*, eds. András Sajó and Renáta Uitz (Utrecht: Eleven International Publishing, 2005), 145–63.

³⁸ UN, Human Rights Committee, *The Nature of the General Legal Obligation on States Parties to the Covenant: General Comment 31*, CCPR/C/21/Rev.1/Add.13 (26 May 2004), para 8.

³⁹ Olivier De Schutter, *International Human Rights Law* (Cambridge: Cambridge University Press, 2010), 395. Див. також: UN, OHCHR, *Business and Human Rights: A Survey of NHRI Practices* (23 May 2008), last accessed 19 January 2018, www.reports-and-materials.org/OHCHR-National-Human-Rights-Institutions-practices-Apr-2008.doc, а також “Remedy Remains Rare,” OECD Watch, 2015, accessed January 19, 2018, www.oecdwatch.org/publications-en/Publication_4201, де висвітлюються недоліки системи національних контактних центрів ОЕСР.

⁴⁰ Brice Dickson, “The Horizontal Application of Human Rights Law,” in *Human Rights: An Agenda for the 21st Century*, eds. Angela Hegarty and Siobhan Leonard (London and Sydney: Cavendish Publishing Limited, 1999), 59–78.

⁴¹ Aharon Barak, “Constitutional Human Rights and Private Law,” in *Human Rights in Private Law*, eds. Dan Friedmann and Daphne Barak-Erez (Oxford: Hart Publishing, 2002), 17.

права. Комітет з економічних, соціальних і культурних прав зазначив у Загальному коментарі № 24, що

є <...> велика кількість національних законів, призначених для захисту конкретних економічних, соціальних та культурних прав, що стосуються безпосередньо суб'єктів підприємницької діяльності, наприклад, у сферах недискримінації, забезпечення охорони здоров'я, освіти, довкілля, трудових відносин та безпеки споживачів.⁴²

У Франції закон про обов'язок догляду батьківських і субпідрядних компаній набув чинності 24 березня 2017 р.⁴³ Він зобов'язує корпорації звітувати та забезпечувати розумні заходи обережності для проведення належної перевірки в усіх ланцюгах поставок. Інші приклади зобов'язань корпорацій, які стосуються соціально-економічних прав, також можна знайти в Законі про корупцію за кордоном (США)⁴⁴ та в Законі Великої Британії про хабарництво,⁴⁵ які мають на меті усунути корупційні та такі, що можуть призвести до порушення соціально-економічних прав практики під час ведення бізнесу за кордоном. Крім того, Закон про реформування Уолл-стріт і захист споживачів Додда-Френка (2010 р.) стверджує, що корпорації США згідно з розділом 1502 зобов'язані щорічно подавати інформацію до Комісії США з цінних паперів та бірж щодо того, чи походять якісь корисні копалини з Демократичної Республіки Конго або сусідньої країни. Крім того, розділ 1504 вимагає від видобувних компаній щорічно оприлюднювати "будь-які платежі, здійснені емітентом, дочірньою компанією або підконтрольною йому організацією іноземному уряду або федеральному уряду з метою комерційного розвитку нафти, природного газу, або корисних копалин."⁴⁶ Крім того, Закон про прозорість ланцюгів поставок (2015 р.) у Каліфорнії вимагає від середніх і великих компаній розкрити свої ініціативи щодо викорінення рабства та торгівлі людьми зі своїх ланцюгів поставок.⁴⁷ Велика Британія також ухвалила Закон про сучасне рабство (2015 р.), який, серед іншого, вимагає від корпорацій надавати заяву про рабство та торгівлю людьми у своєму щорічному звіті.⁴⁸ Усі ці статuti встановлюють вимоги щодо звітності та опосередковано надають докази соціально-економічних зобов'язань, що виникають, незважаючи на обґрунтовану критику щодо ефективності механізмів звітності. Непрямі соціально-економічні зобов'язання також

⁴² UN, CESCR, *General Comment no. 24 (2017) on State Obligations Under the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights in the Context of Business Activities*, E/C.12/GC/24 (10 August 2017), para 4.

⁴³ Law no. 2017-399, National Assembly (France), *Relating to the Duty of Vigilance of the Parent Companies and the Companies Giving Orders*, 27 March 2017.

⁴⁴ Foreign Corrupt Practices Act 1977, amended 15 U.S. Code § 78dd-1.

⁴⁵ Bribery Act 2010 (UK), section 23.

⁴⁶ Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act 2010, H. R. 4173.

⁴⁷ Більш детально див.: Kamala D. Harris, *The California Transparency in Supply Chains Act: A Resource Guide*, 2015.

⁴⁸ Modern Slavery Act 2015 (UK), accessed January 19, 2018, http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/30/pdfs/ukpga_20150030_en.pdf.

можна знайти у національному цивільному законодавстві.⁴⁹ Кілька національних правових систем включають корпоративну кримінальну відповідальність за злочини проти людства та військові злочини.⁵⁰ Наприклад, у Кримінальному кодексі Франції зазначено, що “юридичні особи можуть нести кримінальну відповідальність за злочини проти людства відповідно до умов, викладених у статті 121–2.”⁵¹ Загалом національні правові системи прямо та опосередковано забезпечують джерела корпоративних зобов'язань у сфері соціально-економічних прав.

Міжнародна площина

Джерела міжнародного права надають другорядний рівень для непрямих корпоративних зобов'язань у сфері соціально-економічних прав. Міжнародне право вже накладає в різних сферах непрямі зобов'язання з прав людини на корпорації, хоча, безумовно, воно страждає через відсутність форумів щодо примусового виконання.⁵² Корпорації вже зараз зобов'язані дотримуватися міжнародного захисту соціально-економічних прав, включаючи Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права.⁵³ Крім того, безумовно, не слід недооцінювати міжнародну обстановку у сфері бізнесу та прав людини, наприклад, значення ініціатив обов'язкового Договору ООН з питань бізнесу та прав людини для розвитку на національному рівні.⁵⁴ Ніколас Каррільо-Сантареллі справедливо стверджує, що “оскільки корпорації здатні фактично порушувати права людини, міжнародне право, орієнтоване на особистість та жертв (як це і повинно бути), має дозволяти і вимагати повного захисту всіх жертв.”⁵⁵ Суб'єкту на міжнародній арені не потрібно ставати державою-учасницею договорів про права людини, щоб дотримуватися їх.⁵⁶ Кілька недержавних суб'єктів можуть опосередковано через держави мати зобов'язання. Щодо цього Ендрю Клепхем зазначає, що “є сенс говорити про сторони договору про права людини, а не використовувати вираз

⁴⁹ Див., наприклад, *Association France-Palestine Solidarité v. Société Alstom Transport SA* (Judgment, Court of Appeal Versailles, 22 March 2013).

⁵⁰ “The Corporate Crimes Principles: Advancing Investigations and Prosecutions in Human Rights Cases,” Roundtable (Amnesty International & International Corporate Accountability, 6 Oct 2016).

⁵¹ Criminal Code of the French Republic, Act no. 2000–647, 10 July, Art. 8, *Official Journal*, 11 July 2000, Article 213 (3).

⁵² Див. для детальної дискусії Jernej Letnar Čer nič, “An Elephant in a Room of Porcelain: Establishing Corporate Responsibility for Human Rights,” in *Human Rights and Business: Direct Corporate Accountability for Human Rights*, eds. Jernej Letnar Čer nič and Tara van Ho (Oisterwijk: Wolf Legal Publishers, 2015), 131–58, 144–49; Čer nič, “Corporate Responsibility for Human Rights,” 75–79.

⁵³ UN, CESCR, *General comment no. 24*, para 5.

⁵⁴ Olivier De Schutter, “Towards a New Treaty on Business and Human Rights,” *Business and Human Rights Journal* 1 (1) (2016): 41; David Bilchitz, “The Necessity for a Business and Human Rights Treaty,” *Business and Human Rights Journal* 1 (2) (2016): 203.

⁵⁵ Nicolás Carrillo-Santarelli, “Corporate Human Rights Obligations: Controversial but Necessary” (November 2016), Business and Human Rights Resource Center, accessed January 19, 2018, <https://businesshumanrights.org/en/corporate-human-rights-obligations-controversial-but-necessary>.

⁵⁶ Див.: Čer nič, “Corporate Responsibility for Human Rights,” 76–77.

‘держави-учасниці’, який вказує на те, що держави є виключними членами кожного режиму прав людини.”⁵⁷ Ба більше, кілька міжнародних договорів вже накладають зобов’язання на корпорації.⁵⁸ Робоча група ООН з бізнесу та прав людини у своєму звіті за 2013 р. зазначила, що корпорації мають “обов’язки та відповідальність.”⁵⁹ Також вказано, “що компанії несуть відповідальність за дотримання прав людини.”⁶⁰

Рада ООН з прав людини ухвалила Керівні принципи ООН з бізнесу та прав людини в червні 2011 р. шляхом “консенсусу.”⁶¹ Вони структуровані у три частини: відповідальність держави за захист, корпоративна відповідальність за права людини та доступ до засобів правового захисту.⁶² Документ можна охарактеризувати як міжнародний документ “м’якого” права, який, утім, забезпечує докази міжнародно-правових зобов’язань корпорацій щодо всіх прав людини. Незважаючи на такий консенсус, зараз лише 19 держав прийняли Національні плани дій щодо імплементації Керівних принципів ООН.⁶³ Ще кілька квазілегальних міжнародних документів, таких як Керівні принципи Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) для транснаціональних підприємств,⁶⁴ Глобальний договір ООН⁶⁵ і Тристороння декларація Міжнародної організації праці (МОП)⁶⁶ ілюструють, що корпорації можуть мати права людини, включаючи соціально-економічні зобов’язання на міжнародному

⁵⁷ Andrew Clapham, *Human Rights Obligations of Non-State Actors* (Oxford: Oxford University Press, 2006), 91.

⁵⁸ Convention on Civil Liability for Damage Resulting from Activities Dangerous to the Environment, Treaty no. 150, Council of Europe, 21 June 1993, art. 6(1); International Convention on Civil Liability for Oil Pollution Damage, 973 UNTS 3, 29 November 1969, art. 3(1); Convention on the Third Party Liability in the Field of Nuclear Energy, 956 UNTS 251, Paris 29 July 1960; Convention Relating to Civil Liability in the field of Maritime Carriage of Nuclear Material, 974 UNTS 255, Brussels 17 December 1971; OECD Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions, S. Treaty Doc. 105–43, 37 ILM 1, 18 December 1997.

⁵⁹ UN, Human Rights Council, *Report of the Working Group on the Issue of Human Rights and Transnational Corporations and other Business Enterprises*, A/HRC/23/32 (14 March 2013), para 69.

⁶⁰ *Ibid*, para 14.

⁶¹ Surya Deva, “Treating Human Rights Lightly: A Critique of the Consensus Rhetoric and the Language Employed by the Guiding Principles,” in *Human Rights Obligations of Business: Beyond the Corporate Responsibility to Respect?* Eds. Surya Deva and David Bilchitz (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 78–104.

⁶² UN, Human Rights Council, John Ruggie, *Report of the Special Representative of the Secretary General on the Issue of Human Rights and Transnational Corporations and Other Business Enterprises*, A/HRC/17/31 (21 March 2011), principles 1–2.

⁶³ National Action Plans, Business and Human Rights Resource Centre, accessed January 19, 2018, www.business-humanrights.org/en/un-guiding-principles/implementation-tools-examples/implementation-by-governments/by-type-of-initiative/national-action-plans.

⁶⁴ OECD Guidelines for Multinational Enterprises (2011 Edition).

⁶⁵ UN Global Compact, accessed January 19, 2018, www.unglobalcompact.org/.

⁶⁶ Tripartite Declaration of Principles Concerning Multinational Enterprises and Social Policy (ILO), *ILO Official Bulletin* 83 (2000); UN, Commission on Human Rights, *Norms on the Responsibilities of Transnational Corporations and Other Business Enterprises with Regard to Human Rights* E/CN.4/Sub.2/2003/12/Rev.2 (26 August 2003).

рівні. Керівні принципи ОЕСР для транснаціональних підприємств рекомендують транснаціональним підприємствам “поважати права тих людей, які постраждали від їх діяльності, відповідно до міжнародних зобов’язань щодо прав людини тих країн, в яких вони працюють,”⁶⁷ тому що “повага прав людини є глобальним стандартом очікуваної поведінки підприємств.”⁶⁸

Крім того, протягом декількох років триває обговорення запропонованого Договору ООН про бізнес та права людини, який може передбачати прямі зобов’язання для корпорацій⁶⁹ та уточнити вже існуючі. Досі Робоча група ООН провела три сесії, а нещодавно опублікувала елементи договору; однак ще необхідно з’ясувати, чи буде у найближчі роки консенсус щодо прийняття договору.⁷⁰ Розвиток європейської та міжамериканської регіональних систем прав людини свідчить про те, що корпорації мають деякі (не)прямі зобов’язання.⁷¹

За останні роки декілька міжнародних правозахисних органів визнали горизонтальне застосування прав людини в приватних відносинах і відповідні зобов’язання держав захищати права людини у таких відносинах.

Наприклад, Комітет з економічних соціальних і культурних прав зазначив у “Заключних зауваженнях щодо Канади” (2016 р.):

<... > він рекомендує державі-учасниці посилити своє законодавство, що регулює діяльність корпорацій, зареєстрованих або доміцильованих у державі-учасниці при веденні їх діяльності за кордоном <... > Він також рекомендує державі-учасниці запровадити ефективні механізми розслідування скарг, поданих проти цих корпорацій, та прийняти необхідні законодавчі заходи, щоб полегшити доступ до правосуддя у національних судах особам, потерпілим від поведінки цих корпорацій.⁷²

Подібним чином Комітет з економічних соціальних і культурних прав рекомендував у “Заключних зауваженнях щодо Нідерландів” (2017 р.), що державам необхідно

(а) Включити офіційний механізм моніторингу до національного плану дій у сфері бізнесу та прав людини; <... > (б) Вжити заходів для забезпечення дотримання зобов’язань у сфері прав людини для компаній, що працюють на території держави-учасниці; <... > (е) Усунути

⁶⁷ OECD Guidelines for Multinational Enterprises (2000), 14.

⁶⁸ OECD Guidelines for Multinational Enterprises (2011 Edition), 32.

⁶⁹ Див. детальніше: *The Future of Business and Human Rights*, eds. Jernej Letnar Čerňič and Nicolas Carrillo-Santarelli (Cambridge: Intersentia, 2018).

⁷⁰ UN, Human Rights Council, *Elaboration of an International Legally Binding Instrument on Transnational Corporations and Other Business Enterprises with Respect to Human Rights*, A/HRC/26/L.22/Rev.1 (25 June 2014). Наприклад, див.: Humberto Cantú Rivera, “Negotiating a Treaty on Business and Human Rights: The Early Stages,” *UNSW Law Journal* 1200, no. 40(3) (2017).

⁷¹ Jernej Letnar Čerňič, “Towards a Holistic Approach to Business and Human Rights in the European Union,” *Human Rights and International Legal Discourse* 10(1) (2016): 160; Humberto Cantú Rivera, *Derechos Humanos y Empresas: Reflexiones desde América Latina* (San José: Instituto Interamericano de Derechos Humanos, 2017).

⁷² UN, CESCR, *Concluding Observations: Canada*, E/C.12/CAN/CO/6 (23 March 2016), para 16.

юридичні та практичні перешкоди притягнення до відповідальності холдингових компаній, що доміцільовані під юрисдикцією держави-учасниці, відповідальних за порушення економічних, соціальних і культурних прав внаслідок їхньої діяльності на національній території або за кордоном.⁷³

У 2016 р. Комітет з економічних соціальних і культурних прав закликав Велику Британію “встановити чітку нормативну базу для компаній, що працюють на території держави-учасниці, щоб гарантувати, що їхня діяльність не впливає негативно на здійснення економічних, соціальних і культурних прав людини.”⁷⁴

Комітет з прав дитини (КПД) зазначив у Загальному коментарі № 16 про те, що “країни-походження мають зобов’язання у сфері прав людини <...> в контексті екстериторіальної діяльності та операцій підприємств, за умови, що існує розумний зв’язок між державою та відповідною поведінкою.”⁷⁵ Крім того, Комітет ліквідації расової дискримінації (КАРД) зазначив у 2012 р. у своєму висновку спостереження за Австралією, що

занепокоєний відсутністю законодавчої бази, що регулює зобов’язання австралійських корпорацій вдома та за кордоном, діяльність яких, зокрема у видобувній галузі, здійснюється на традиційних територіях корінних народів, та негативно впливає на права корінних народів на землю, здоров’я, середовище проживання та засоби до існування.⁷⁶

Він закликав “регулювати екстериторіальну діяльність австралійських корпорацій за кордоном.”⁷⁷ Загалом міжнародні органи з прав людини погоджуються, що соціально-економічні права застосовуються також у горизонтальних відносинах між приватними суб’єктами. Так, деякі міжнародні джерела передбачають непряме накладення зобов’язань у сфері соціально-економічних прав на корпорації через державні зобов’язання. Корпорації уже також мають зобов’язання поважати соціально-економічні права, що випливають із національного законодавства та опосередковано – із міжнародного права. Крім того, квазіюридичні документи надають додаткові докази зобов’язань корпорацій у сфері соціально-економічних прав.

---

⁷³ UN, CESCR, *Concluding Observations: Netherlands*, E/C.12/NLD/CO/6 (6 July 2017), para 16; UN, Human Rights Committee, *Concluding Observations: Canada*, CCPR/C/CAN/CO6 (13 August 2015), para 6; UN, Human Rights Committee, *Concluding Observations: Germany*, CCPR/C/DEU/CO/6 (12 November 2012), para 16.

⁷⁴ UN CESCR, *Concluding Observations: United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland*, E/C.12/GBR/CO/6 (14 July 2016), para 12 (a).

⁷⁵ UN, Committee on Rights of the Child, *General Comment no. 16 on State Obligations Regarding the Impact of the Business Sector on Children’s Right*, CRC/C/GC/16 (17 April 2013), para 43.

⁷⁶ UN, Committee on the Elimination of Racial discrimination, *Concluding Observations: Australia*, CERD/C/AUS/CO/15–17 (13 September 2010), para 13; UN, Committee on the Elimination of Racial discrimination, *Concluding Observations: United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland*, CERD/C/GBR/CO/18–20 (14 September 2011), para 29.

⁷⁷ *Ibid.*

Добровільні зобов'язання

Добровільні зобов'язання як окремих корпорацій, так і окремих секторів можуть також сприяти виконанню корпоративних зобов'язань у сфері соціально-економічних прав. Їх можна знайти у внутрішній корпоративній політиці щодо прав людини або в кодексах поведінки. ООН визначає політику в галузі прав людини як

публічну заяву, прийняту вищим керівним органом компанії, яка зобов'язує компанію дотримуватись міжнародних стандартів прав людини та робити це шляхом встановлення політики та процесів для виявлення, запобігання або пом'якшення ризиків, пов'язаних із правами людини, та усунення будь-якого негативного впливу, який вони спричинили або сприяли спричиненню.⁷⁸

Крім того, МОП описує це як “письмову політику або заяву про принципи, покликану слугувати основою для прихильності до конкретної поведінки підприємств.”⁷⁹ Кілька корпорацій у своїй політиці щодо прав людини підтверджують, що вони поважають соціально-економічні права. Наприклад, PepsiCo зазначає:

У 2009 році ми публічно пообіцяли поважати воду як основне право людини. Наше розуміння того, що означає поважати право людини на воду, на практиці продовжує розвиватися, оскільки ми прагнемо покращити використання води, не завдаючи шкоди здатності інших користуватися своїм правом людини на воду.⁸⁰

Unilever заявляє, що “ми базуємо свої зобов'язання щодо політики в галузі прав людини на Міжнародному Біллі про права людини (що складається із Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про громадянські та політичні права та Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права).”⁸¹ Крім того, корпорація Kellogg зазначає, що

соціальна підзвітність та відповідальний пошук є основною частиною нашої повсякденної діяльності і дозволяють Kellogg забезпечувати стійке та надійне зростання з року в рік. Компанія Kellogg прагне дотримуватись прав людини відповідно до міжнародних стандартів, таких як Міжнародна організація праці, Керівні принципи ООН та Загальна декларація прав людини.⁸²

⁷⁸ Lucy Amis, *A Guide for Business: How to Develop a Human Rights Policy* (United Nations Global Compact and Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 2011 and 2015), 4. Також див.: Čerňič, *Human Rights Law and Business*, 43–46.

⁷⁹ ILO, Working Party on the Social Dimensions of the Liberalization of International Trade, *Overview of Global Developments and Office Activities Concerning Codes of Conduct, Social Labeling and Other Private Sector Initiatives Addressing Labour Issues: Executive Summary*, GB.273/WP/SDL/1 (November 1998), para 26.

⁸⁰ Global Human Rights Statement, PepsiCo, June 2017.

⁸¹ Unilever's Human Rights Policy Statement, 2017, accessed January 19, 2018, https://www.unilever.com/Images/unilever-human-rights-policy-statement_tcm244-422954_en.pdf.

⁸² Human Rights Position Statement, Kellogg Company, 1 December 2016.

Текст таких заяв про політику щодо прав людини є досить багатообіцяючим, але юридична природа сумнівна, і їх найкраще описати як *lex imperfecta*,⁸³ оскільки вони не передбачають санкцій за порушення. Тому їхня цінність для забезпечення соціально-економічних прав осіб, яким завдано шкоди, є низькою, оскільки вони здебільшого не забезпечують правової бази для позовів. У найкращому випадку особи, яким завдано шкоди, можуть розраховувати на внутрішні механізми корпорацій щодо розгляду скарг.

Проміжний висновок

Загалом можна зробити висновок, що корпоративні зобов'язання у сфері соціально-економічних прав походять від національного, регіонального та міжнародного рівнів. Зобов'язання корпорацій у сфері соціально-економічних прав походять із різних рівнів, переважно опосередковано, але в деяких випадках і безпосередньо. Крім того, добровільні зобов'язання самих корпорацій, мабуть, є ще однією ілюстрацією корпоративних зобов'язань у сфері соціально-економічних прав. Такий аналіз сприяє розумінню того, що державні зобов'язання у сфері соціально-економічних прав не є унікальними, а доповнюються зобов'язаннями кількох недержавних суб'єктів та корпорацій, які відрізняються від них за ступенем і характером. Загалом безліч нормативних структур ілюструє, що корпорації, як один із найвпливовіших суб'єктів місцевого та глобального суспільств, несуть свою частину зобов'язань щодо забезпечення соціально-економічних прав.

II. Правова характеристика, сутність та обсяг корпоративних зобов'язань у сфері соціально-економічних прав

Який характер та обсяг корпоративних зобов'язань у сфері соціально-економічних прав людини? Чи мають вони такий самий характер і сферу дії, як державні зобов'язання? Де вони застосовуються? На території, де функціонують корпорації, чи за її межами? Вони відрізняються, що особливо стосується позитивних зобов'язань, від державних зобов'язань у сфері соціально-економічних прав за своїм обсягом і характером.⁸⁴ Тоді як держави зобов'язані поважати, захищати та дотримуватися соціально-економічних прав, природа корпоративних зобов'язань у сфері соціально-економічних прав не є настільки чіткою, остаточною та повноцінною.

Сутність та обсяг корпоративних зобов'язань у сфері соціально-економічних прав

Корпорації мають негативні та позитивні зобов'язання у сфері соціально-економічних прав. Вони зобов'язані не порушувати безпосередньо соціально-економічні

---

⁸³ Недосконала правова норма, яка не передбачає санкцій.

⁸⁴ Brigit C. A. Toebes and Jernej Letnar Čer nič, "Corporate Human Rights Obligations Under Economic, Social, and Cultural Rights," in *Globalization, International Law and Human Rights*, eds. Jeffrey F. Addicott, Md Jahid Hossain Bhuiyan, and Tareq M. R. Chowdhury (Oxford: Oxford University Press, 2012), 1–33.

права, а також вживати активних заходів для гарантування їх забезпечення. Однак сутність і обсяг корпоративних соціально-економічних зобов'язань відрізняється від державних. Держави насамперед зобов'язані гарантувати принаймні мінімальне ядро соціально-економічних прав, враховуючи їх територіальний суверенітет, а також свою монополію щодо збору податкових надходжень і вирішення способу розподілу бюджетних ресурсів для забезпечення соціально-економічних прав.⁸⁵ Безумовно, державні корпорації або ті приватні корпорації, які мають ліцензії та концесії на надання державних послуг, володіють ширшими зобов'язаннями захищати соціально-економічні права, які майже можна порівняти з державними зобов'язаннями.

Тому корпораціям, по-перше, пропонується дотримуватися їх у своїх корпоративних групах і в місцевих громадах, де вони функціонують.⁸⁶ Стверджується, що цей основний стандарт близькості або наближеності слід застосовувати при визначенні обсягу корпоративних зобов'язань у сфері соціально-економічних прав (див. Рисунок 5.2). По-друге, корпорації зобов'язані дотримуватися процедурних стандартів при проведенні належної перевірки в усіх своїх ланцюгах поставок. У цьому контексті Олів'є де Шуттер стверджує, що

накладання на корпорації певних зобов'язань у сфері економічних та соціальних прав, таким чином, є теоретично виправданим, коли вони управляють товарами або ресурсами, які є важливими для здійснення цих прав (чи то в результаті позиції, яку вони здобули на ринку, чи то за декретом).⁸⁷

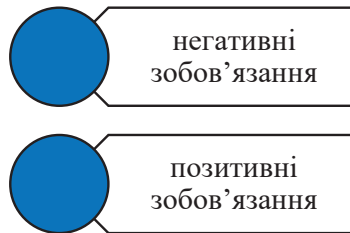

Рисунок 5.2. Позитивні та негативні зобов'язання корпорацій у сфері соціально-економічних прав (Джерело: власна праця автора)

⁸⁵ CESCR, General Comment 3 “The Nature of States Parties’ Obligations,” E/1991/23, annex III at 86 (1991).

⁸⁶ Allan Rosas and Martin Scheinin, “Categories and Beneficiaries of Human Rights,” in *Introduction to the International Protection of Human Rights*, eds. Raija Hanski and Markku Suksi (Åbo Akademi University, Institute for Human Rights (2nd Revised Edition, 2004), 49–62; Jernej Letnar Čerňič, “State Obligations Concerning Indigenous Peoples Rights to Their Ancestral Lands: Lex Imperfecta?” *American University International Law Review* 28, no. 4 (2013): 1129–71.

⁸⁷ Olivier De Schutter, “Corporations and Economic, Social and Cultural Rights,” in *Economic, Social, and Cultural Rights in International Law: Contemporary Issues and Challenges*, eds. Eibe Riedel, Gilles Giacca, and Christophe Golay (Oxford: Oxford University Press, 2014), 217.

Держави зобов'язані забезпечити, щоб державні корпорації та ті приватні корпорації, що мають концесії, поважали, захищали та виконували соціально-економічні права.

Корпоративні зобов'язання у сфері соціально-економічних прав, по-перше, можуть бути описані в рамках негативної та позитивної дихотомії. Крім цього, їх часто пояснюють через тристоронній підхід до зобов'язань поважати, захищати та виконувати соціально-економічні права (див. Рисунок 5.3).⁸⁸ Негативні зобов'язання корпорацій зобов'язують їх поважати соціально-економічні права та уникати прямого втручання в них, тоді як позитивні зобов'язання включають зобов'язання захищати та виконувати розумне мінімальне ядро соціально-економічних прав.⁸⁹ Тристоронній підхід є найбільш доцільним для опису та аналізу сутності й обсягу корпоративних зобов'язань у сфері соціально-економічних прав, оскільки він охоплює всі виміри корпоративної поведінки та операцій, починаючи від власних ділових операцій, включаючи відносини співробітників, до їх відносин із постачальниками, підрядниками, дистриб'юторами та ширшим співтовариством. Він охоплює як позитивні, так і негативні зобов'язання, а також зобов'язання щодо результату та поведінки.

Рисунок 5.3 Тристоронні зобов'язання корпорацій щодо соціально-економічних прав
(Джерело: власна праця автора)

Який найбільш прийнятний спосіб вимірювання соціально-економічних прав? Колишня спеціальна доповідачка з питань права на освіту Катерина Томашевська

⁸⁸ Asbjørn Eide, "Realization of Social and Economic Rights and the Minimum Threshold Approach," *Human Rights Law Journal* 10, no. 35 (1989). Див.: UN, Commission on Human Rights, *The Right to Adequate Food and to Be Free from Hunger – Updated Study on the Right to Food*, E/CN.4/Sub.2/1999/12 (28 June 1999, submitted by Asbjørn Eide). Oliver de Schutter, *International Human Rights*, 241–57; Allan Rosas and Martin Scheinin, "Categories and Beneficiaries of Human Rights," in *Introduction to the International Protection of Human Rights*, 49–62.

⁸⁹ Jernej Letnar Černič, *Human Rights Law and Business: Corporate Responsibility for Fundamental Human Rights* (Europa Law Publishing, August 19, 2010).

розробила критерії для вимірювання реалізації соціально-економічних прав за допомогою моделі 4А (спочатку стосовно права на освіту, але пізніше, *mutatis mutandis*, з деякими змінами перекладено на більшість соціально-економічних прав). Модель включає наявність, доступність, прийнятність та адаптивність соціально-економічних прав. Комітет з економічних, соціальних та культурних прав пояснив модель права на освіту таким чином: наявність – “діючі навчальні заклади та програми повинні бути доступними у достатній кількості;” доступність – “навчальні заклади та програми повинні бути доступними кожному без дискримінації;” прийнятність – “форма та зміст освіти, включаючи навчальні програми і методи навчання, повинні бути прийнятними (наприклад, відповідні, культурно доцільні та якісні) для учнів та, у відповідних випадках, батьків;” та адаптованість – “освіта повинна бути гнучкою, щоб вона могла пристосовуватися до потреб суспільства та спільнот, що змінюються, і відповідати потребам студентів у їхніх різноманітних соціальних і культурних умовах.”⁹⁰ Це показує, що окремий носій прав має декілька прав у сфері соціально-економічних прав. Наприклад, Олів’є де Шуттер стверджує, що “4А описують характеристики блага, на яке має право окремий носій прав.”⁹¹ Важливо, схоже, що не існує послідовного підходу до показників, оскільки деякі міжнародні органи у сфері прав людини надають перевагу системі “AAAQ,” яка включає наявність, доступність, прийнятність та якість.⁹² Утім, 3А моделі AAAQ служать відповідником до зобов’язань поважати, захищати та виконувати соціально-економічні права, оскільки вони вимірюють їх реалізацію. Такі моделі можуть сприяти вимірюванню того, як держави та корпорації виконують свої зобов’язання поважати, захищати та виконувати соціально-економічні права, які описані в наступному розділі.

Корпоративне зобов’язання поважати соціально-економічні права

Корпоративне зобов’язання поважати є, по суті, негативним зобов’язанням, яке вимагає від корпорацій не втручатися у соціально-економічні права людей своїми прямими або непрямыми діями.⁹³ Керівні принципи ООН щодо бізнесу та прав людини базуються на трьох стовпах “захищати, поважати та відшкодовувати.”⁹⁴ Керівні принципи ООН

⁹⁰ UN, CESCR, *General Comment no. 13: “The Right to Education,”* E/C.12/1999/10 (8 December 1999), para 6(d).

⁹¹ De Schutter, *International Human Rights Law*, 256.

⁹² “The AAAQ Framework and the Right to Water: International Indicators,” The Danish Institute for Human Rights, 2014.

⁹³ Jernej Letnar Čerňič, “Sovereign Financing and Corporate Responsibility for Economic and Social Rights,” in *Making Sovereign Financing and Human Rights Work*, eds. Juan Pablo Bohoslavsky and Jernej Letnar Čerňič (Oxford and Portland: Hart Publishing, 2014), 152–54.

⁹⁴ The Guiding Principles; Nicola Jägers, “UN Guiding Principles on Business and Human Rights: Making Headway Towards Real Corporate Accountability?” *Netherlands Quarterly of Human Rights* 29, no. 2 (2011): 159. Див. також: Claire Methven O’Brien, Amol Mehra, Sara Blackwell, and Cathrine Bloch Poulsen-Hansen, “National Action Plans: Current Status and Future Prospects for a New Business and Human Rights Governance Tool,” *Business and Human Rights Journal* 1, no. 1 (2015): 117; Damiano de

щодо бізнесу та прав людини обережно передбачають у Принципі 11, що корпорації “повинні поважати права людини.” Це “означає, що вони повинні уникати порушень прав людини іншими і повинні врегулювати негативні наслідки для прав людини, з якими вони пов’язані.”⁹⁵ Однак у Коментарі зазначається, що таке зобов’язання корпорацій “існує незалежно від можливостей та/або готовності держав виконувати власні зобов’язання щодо прав людини і не зменшує цих зобов’язань. І воно існує понад дотримання національних законів та нормативних актів, що захищають права людини.”⁹⁶ Коментар додає, що “оскільки підприємства можуть впливати практично на весь спектр міжнародно визнаних прав людини, їх відповідальність за повагу поширюється на всі такі права.”⁹⁷ Воутер Ванденхол критично зазначає, що “Керівні принципи викликають слабку відповідальність корпорацій за дотримання прав людини,”⁹⁸ оскільки це не випливає з юридичних джерел, а існує на основі суспільних очікувань,⁹⁹ що, таким чином, “не є обов’язком компанії згідно з міжнародним правом прав людини.”¹⁰⁰ Крім того, у низці інших міжнародних документів зазначається, що корпорації вже мають зобов’язання з прав людини.¹⁰¹

Обов’язок корпорацій поважати вимагає від них не втручатися у соціально-економічні права людей. Якщо коротко, то корпорації зобов’язані не порушувати соціально-економічні права окремих осіб та не завдавати людям шкоди. Тому корпораціям забороняється втручатися у наявність, доступність, прийнятність, якість і пристосованість права на освіту, харчування, охорону здоров’я, житло, воду й інші соціально-економічні права людини. Це негативне зобов’язання, яке поділяється на превентивну та виправну частини. Перша частина не покладає жодних зобов’язань на корпорації щодо вжиття будь-яких активних заходів. Вона лише вимагає від них не порушувати або не брати участь у порушеннях прав людини у співучасті з державними чи іншими приватними суб’єктами.

Превентивна частина зобов’язання поважати вимагатиме від корпоративних суб’єктів прийняти вичерпну політику в галузі прав людини та провести оцінку

Felice and Andreas Graf, “The Potential of National Action Plans to Implement Human Rights Norms: An Early Assessment with Respect to the UN Guiding Principles on Business and Human Rights,” *Journal of Human Rights Practice* 7, no. 1 (2015): 40.

⁹⁵ *Ibid*, 11.

⁹⁶ The Guiding Principles, principle 11, коментар.

⁹⁷ The Guiding Principles, principle 12, коментар.

⁹⁸ Wouter Vandenhoele, “Emerging Normative Frameworks on Transnational Human Rights Obligations,” *EUI Working Paper RSCAS* 17 (2012): 12.

⁹⁹ The Guiding Principles, principle 12; John Gerard Ruggie, “Regulating Multinationals: The UN Guiding Principles, Civil Society, and International Legalization,” *Regulatory Policy Program Working Paper* (RPP-205-04) (2015): 3.

¹⁰⁰ Cindy S. Woods, “‘It Isn’t a State Problem’: The Minas Conga Mine Controversy and the Need For Binding International Obligations on Corporate Actors,” *Georgetown Journal of International Law* 46, no. 2 (2015): 629, 649.

¹⁰¹ UN, Human Rights Council, Special Rapporteur on Extreme Poverty and Human Rights Magdalena Sepúlveda Carmona, *The Guiding Principles on Extreme Poverty and Human Rights*, A/HRC/21/39 (18 July 2012), para 100.

впливу на права людини та належну обачність перед початком нових інвестиційних і виробничих проєктів.¹⁰² Вони повинні переконатися, що проєкт не погіршить соціально-економічні засоби існування і можливості людей забезпечити гідне існування для себе та своїх сімей. У цьому контексті це вимагатиме від них реалізувати право на попередню, вільну та поінформовану згоду місцевих громад, корінних народів та інших вразливих громад на отримання їх думок щодо потенційних позитивних, але також несприятливих наслідків запропонованого проєкту. Якщо інвестиційний проєкт буде заважати соціально-економічному існуванню людей, корпораціям доведеться пропонувати їм подібні умови проживання де-небудь ще. Їхня діяльність також повинна була б контролюватися ззовні – або державними органами, або незалежними органами. З цією метою корпорації повинні будуть періодично контролювати свою діяльність. Необхідні заходи залежать від розміру, інвестицій та галузі діяльності корпорації. Виправна частина зобов'язання поважати включатиме зобов'язання корпорацій підтримувати та не перешкоджати справедливим, незалежним і неупередженим судовим процесам; підкорятися періодичному, справедливому, незалежному та неупередженому нагляду; та забезпечити компенсацію потерпілим (див. Таблицю 5.1).

Корпоративне зобов'язання захищати соціально-економічні права

Корпорації не тільки зобов'язані поважати соціально-економічні права людини, а й зобов'язані їх захищати, тобто прийняти превентивні заходи, щоб їхні корпорації, пов'язані в групи корпорацій, ділові партнери, постачальники та дистриб'ютори не порушували соціально-економічні права або хоча б розумний мінімум ядер у їхніх глобальних ланцюгах поставок.¹⁰³

Таблиця 5.1. Класифікація корпоративних зобов'язань: зобов'язання поважати

<i>Превентивне корпоративне зобов'язання поважати</i>	<i>Виправне корпоративне зобов'язання поважати</i>
Не завдавати шкоди володінню людьми соціально-економічними правами.	Провести оцінку прав людини перед початком проєкту.

¹⁰² Proposals for Elements of a Legally Binding Instrument on Transnational Corporations and Other Business Enterprises (International Commission of Jurists (ICJ), October 2016).

¹⁰³ Детальне обговорення мінімального ядра див. Audrey R. Chapman, "A Violations Approach' for Monitoring the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights," *Human Rights Quarterly* 18, no. 1 (1996): 23, 32. Сісай Алемеху Ешаню стверджує, що мінімальна основна модель, "більш-менш концентрується на змісті прав на визначення мінімальних зобов'язань", тоді як розумний підхід "фокусується на зобов'язаннях держав або заходах щодо реалізації прав." Див. також: Sisay Alemahu Yeshanew, *The Justiciability of Economic, Social and Cultural Rights in the African Regional Human Rights System* (Cambridge: Intersentia, 2013), 294. Див. також: Katharine Young, "The Minimum Core of Economic and Social Rights: A Concept in Search of Content," *Yale Journal of International Law* 33, no. 1 (2008).

<i>Превентивне корпоративне зобов'язання поважати</i>	<i>Виправне корпоративне зобов'язання поважати</i>
Не заважати забезпеченню державою соціально-економічних прав.	Піддаватися періодичному чесному, незалежному та неупередженому нагляду.
Прийняти повноцінну політику в галузі прав людини, яка повинна поширюватися як всередині, так і зовні, серед усіх відповідних зацікавлених сторін та ділових партнерів і включатись у всю їх політику.	Піддаватися чесній, незалежній та неупередженій звітності й аудиту.
Розробити та впровадити деталізовані процеси належної обачності, які мають поширюватись як всередині, так і зовні, серед усіх відповідних зацікавлених сторін і ділових партнерів та включатись у всю їхню політику.	Створити прозорі наглядові механізми, що контролюють дотримання соціально-економічних прав.
Створити внутрішній відділ, на який покладено завдання розробляти превентивні та виправні заходи.	Створити внутрішні механізми розгляду скарг, спрямовані на розгляд заяв про порушення корпораціями соціально-економічних прав.
Не втручатися в судові процеси верховенства права, що вивчають їхню передбачувану причетність до порушень соціально-економічних прав.	Підтримувати та не заважати здійсненню правосуддя.
Сприяти забезпеченню верховенства права в тих сферах, де вони функціонують, що сприятиме дотриманню прав.	Підтримувати верховенство права та не втручатися у справедливе, незалежне та неупереджене судочинство, включаючи призначення компенсації.

Це означало б, що вони повинні мати та здійснювати контроль над своїми дочірніми компаніями й діловими партнерами, щоб дотримуватися наявності, доступності, прийнятності, якості та пристосованості прав на освіту, харчування, здоров'я, житло, воду та інші соціально-економічні права. Однак такі обов'язки щодо захисту не є зобов'язаннями результату, а здебільшого поведінки, особливо в складних умовах.¹⁰⁴ Який обсяг корпоративного зобов'язання захищати соціально-економічні права?

¹⁰⁴ Justine Nolan, "The Corporate Responsibility to Respect Human Rights: Soft Law or Not Law?" in *Human Rights Obligations of Business: Beyond the Corporate Responsibility to Respect?* Eds. Surya Deva and David Bilchitz (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 138–61; Justine Nolan, "Human Rights and Global Supply Chains: Is Effective Supply Chain Accountability Possible?" In *Building a Treaty on Business and Human Rights: Context and Contours*, eds. Surya Deva and David Bilchitz (Cambridge: Cambridge University Press, 2017), 238–65.

Міжнародний рівень надає лише обмежені вказівки.¹⁰⁵ Резолюція МОП про гідну працю у світових ланцюгах поставок передбачає, що “бізнес несе відповідальність за дотримання трудових прав у своїх операціях, як це викладено в Керівних принципах ООН щодо бізнесу та прав людини <...>, а уряди зобов'язані впроваджувати та застосовувати національні закони та правила.”¹⁰⁶ Далі державам рекомендується

(і) чітко викласти очікування, що всі підприємства, що мають доміциляцію на їх території та/або юрисдикції, поважають права людини під час своєї діяльності та основні принципи та права на роботі для всіх працівників, включаючи робітників-мігрантів, домашніх робітників, робітників у нестандартних формах зайнятості та робітників в зонах експортної переробки.¹⁰⁷

Важко надавати аргументи щодо зобов'язань, оскільки Резолюція стосується “очікування,” без пояснення цього терміна. Тому доречніше говорити про рекомендації.

Крім того, ОЕСР розробила деякі галузеві довідники щодо захисту прав людини у глобальних ланцюгах поставок. По-перше, у довіднику “Керівні принципи щодо належної перевірки ланцюгів відповідального постачання корисних копалин із районів, що постраждали від конфлікту та районів з високим ризиком” вона зазначає, що

компанія оцінює ризик, визначаючи фактичні обставини своєї діяльності та взаємовідносин й оцінюючи ці факти на відповідність стандартам, передбаченим національними нормами та міжнародним правом, рекомендаціям щодо відповідального ведення бізнесу міжнародними організаціями, інструментам, що підтримуються урядом, добровільним ініціативам приватного сектору, внутрішній політиці та системі компанії.¹⁰⁸

Однак його практична значущість ще не доведена. ОЕСР навіть розробила наглядовий механізм для забезпечення виконання настанов.¹⁰⁹ По-друге, у 2017 р. вона опублікувала “Керівні Принципи щодо належної перевірки ланцюгів відповідального постачання у секторі виробництва одягу та взуття.”¹¹⁰ У них рекомендується корпораціям вживати превентивних заходів для “посилення систем управління з метою проведення належної перевірки щодо ризиків заподіяння шкоди у власній діяльності підприємства та в його ланцюгу поставок”¹¹¹ та кроки виправлення “вжити активних заходів для запобігання

¹⁰⁵ The Guiding Principles, principle 17. Див. також: Jernej Letnar Čerňič, “Moving Towards Protecting Human Rights in Global Business Supply Chains,” *Boston University International Law Journal* 36, no. 2 (2018): 101–15.

¹⁰⁶ Resolution Concerning Decent Work in Global Supply Chains (ILO, 10 June 2016), section 10.

¹⁰⁷ Ibid, section 16.

¹⁰⁸ Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas (OECD, 3rd Edition, 2016), 13. Див., наприклад, Holly Cullen, “The Irresistible Rise of Human Rights Due Diligence: Conflict Minerals and Beyond,” *The George Washington International Law Review* 48, no. 4. (2016): 743–80.

¹⁰⁹ Implementing the OECD Due Diligence Guidance, OECD, accessed January 19, 2018, www.oecd.org/corporate/mne/implementingtheguidance.htm.

¹¹⁰ OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains in the Garment and Footwear Sector (OECD, 2017).

¹¹¹ Ibid, 1.1.

ризик, нагляд за ланцюгами поставок та забезпечення засобів правового захисту.”¹¹² Обидва документи щодо належної обачності доповнюють Керівні принципи ОЕСР для транснаціональних підприємств, зміцнюючи їх превентивні аспекти. Однак необов’язкова юридична природа обох документів ставить під сумнів їх додаткову значущість для гарантування соціально-економічних прав у корпоративних ланцюгах поставок.

Можна стверджувати, що в складних і широких корпоративних структурах “материнська” корпорація матиме зобов’язання забезпечити дотримання підпорядкованими компаніями, навіть якщо вони перебувають в інших юрисдикціях, соціально-економічних прав. Гвінн Скіннер, Роберт МакКоркуодейл, Олів’є де Шуттер та Енді Лемб зазначають, що “обов’язок материнської компанії – проявляти належну обачність, контролюючи дочірню компанію, щоб переконатись, що вона не порушує прав людини.”¹¹³ Таким чином, вони мали б зобов’язання щодо поведінки. Тоді як у відкритих ділових відносинах поза одними й тими ж корпоративними структурами, обов’язок захищати буде лише зобов’язанням щодо належної обачності, щоб не порушувати соціально-економічні права. Таке зобов’язання є не лише бажаним мисленням, а й походить із кількох національних джерел права. Закон Каліфорнії про прозорість ланцюгів поставок (2015 р.) і Закон Великої Британії про сучасне рабство (2015 р.) вимагають від корпорацій звітування про свої ланцюги поставок.¹¹⁴ Крім того, розділ 1502 Закону про реформування Уолл-стріт і захист споживачів Додда-Френка сприяє вимогам про розкриття інформації для зазначеної мети.¹¹⁵ Французький закон про обов’язок догляду батьківських і субпідрядних компаній накладає аналогічний обов’язок звітувати.¹¹⁶ Апеляційний суд Англії зазначив у *Чандлері*, що

за відповідних обставин закон може покласти на материнську компанію відповідальність за здоров’я та безпеку працівників її дочірньої компанії. Ці обставини включають ситуацію, коли, як і в цій справі, (1) діяльність материнської та дочірньої компаній у відповідному відношенні однакова; (2) материнська компанія має або повинна мати чудові знання з деяких важливих аспектів охорони праці в конкретній галузі; (3) система роботи дочірньої компанії небезпечна, материнська компанія знала або повинна була знати; та (4) материнська компанія знала або повинна була передбачити, що дочірня компанія або її працівники будуть покладатися на використання цих чудових знань для захисту працівників.¹¹⁷

¹¹² OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains in the Garment and Footwear Sector (OECD, 2017).

¹¹³ Gwynne Skinner, Robert McCorquodale, Olivier De Schutter, and Andie Lamb, “The Third Pillar: Access to Judicial Remedies for Human Rights Violations by Transnational Business,” *ICAR, CORE, ECCJ* 65 (2013).

¹¹⁴ California Transparency in Supply Chains Act 2010; Modern Slavery Act 2015 (UK), section 54.

¹¹⁵ Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act (2010), H. R. 4173, section 1502(b)(1)(A) and (E), 124 Stat. 2213–18. Див. також: Benjamin Thomas Greer and Jeffrey Purvis, “Corporate Supply Chain Transparency: California’s Seminal Attempt to Discourage Forced Labour,” *The International Journal of Human Rights* 20, no. 1 (2016): 55–77.

¹¹⁶ Law no. 2017–399, National Assembly (France).

¹¹⁷ *Chandler v Cape plc*, EWCA Civ 525 (Court of Appeal), 25 April 2012, para 80. Див. також: *Lungowe & Ors v Vedanta Resources Plc & Anor*, EWCA Civ 1528 (Court of Appeal), 13 October 2017; Детальна

Таке формулювання означає, що материнська компанія несе відповідальність за нагляд за поведінкою дочірніх компаній щодо охорони праці. *Mutatis mutandis* може бути переформатовано як зобов'язання бізнесу у сфері соціально-економічних прав. Зобов'язок захищати вимагає від корпорацій проведення прозорих, швидких, справедливих, незалежних, неупереджених та ефективних розслідувань своїх ланцюгів поставок з метою забезпечення соціально-економічних прав у всіх своїх ділових мережах.¹¹⁸ Таке зобов'язання часто вимагатиме від корпорацій здійснення екстериторіального контролю за межами основної території реєстрації, оскільки через глобальний характер поточних ділових відносин недостатньо того, щоб корпорації здійснювали контроль лише над діловими партнерами, постачальниками та дистриб'юторами на своїй національній території. Вони повинні переконатися, що їхні ділові партнери по всьому ланцюжку поставок не порушують або не позбавляють людей основних соціально-економічних засобів існування.¹¹⁹ Інакше кажучи, підприємства зобов'язані реалізовувати належну обачність щодо прав людини, що визначається як "постійний управлінський процес, який має забезпечити розумну та розсудливу діяльність підприємства, враховуючи всі обставини (включаючи галузь, операційний контекст, обсяги та подібні фактори), щоб реалізувати відповідальність підприємства за дотримання прав людини."¹²⁰

Отже, мінімальний спільний знаменник таких зобов'язань лежить у корпораціях, які принаймні забезпечують повагу розумного мінімального рівня соціально-економічних прав у всіх своїх ланцюгах поставок. Вони зобов'язані робити все можливе, щоб забезпечити мінімальне ядро прав на освіту, харчування, належне житло, воду й інші соціально-економічні права, та не порушувати права окремих осіб. Це ядро включає дотримання мінімальних рівнів людської гідності, яке спрямоване як на своїх працівників, так і на осіб, які перебувають безпосередньо поруч із місцем діяльності корпорацій. Отже, корпоративне зобов'язання захищати діє як щодо співробітників, так і зовні для громад, де працюють корпорації. Зобов'язок захищати вимагає від підприємств робити все можливе для забезпечення мінімальних рівнів соціально-економічних прав як своїх працівників, так і громад. Однак Керівні принципи передбачають, що

відповідальність підприємств за дотримання прав людини поширюється на всі підприємства незалежно від їхнього розміру, сектору, операційного контексту, форми власності та структури. Утім, масштаби та складність засобів, за допомогою яких підприємства виконують це

дискусія у: Gabrielle Holly, "Access to Remedy Under the UNGPs: Vedanta and the Expansion of Parent Company Liability," *EJIL Talk!* 31 October 2017, accessed January 19, 2018, www.ejiltalk.org/if-the-pleading-represents-the-actuality-vedanta-access-remedy-and-the-prospect-of-a-duty-of-care-owed-by-a-parent-company-to-those-affected-by-acts-of-subsidiaries/.

¹¹⁸ Див.: Justice Nolan, "Submission to UN Open Ended Inter-Governmental Working Group on Transnational Corporations & Other Business Enterprises with Respect to Human Rights," 30 August 2016.

¹¹⁹ Bassina Farbenblum and Justine Nolan, "The Business of Migrant Worker Recruitment: Who has the Responsibility and Leverage to Protect Rights?" *Texas International Law Journal* 52, no. 1 (2017).

¹²⁰ UN, OHCHR, *The Corporate Responsibility to Respect Human Rights: An Interpretive Guide* (2012), 4.

зобов'язання, можуть різнитися залежно від факторів та тяжкості несприятливого впливу підприємства на права людини.¹²¹

Обов'язок захищати наполягатиме на тому, щоб корпорації періодично (наприклад, принаймні раз на місяць) перевіряли та контролювали діяльність своїх постачальників та інших ділових партнерів. Такий періодичний нагляд слід вважати важливим для мінімального та сумлінного виконання обов'язку захищати соціально-економічні права.

Наскільки корпорації зобов'язані забезпечувати дотримання прав людини у своїх ланцюгах поставок? Нині не існує зобов'язань контролювати будь-який рівень ланцюгів поставок. На практиці таке завдання є дуже складним, але не неможливим, як це ілюструють спроби регуляторних органів Європейського Союзу в ланцюгу поставок європейської фармацевтичної промисловості.¹²² Наприклад, існують практики корпорацій, таких як Daimler Mercedes, здійснювати контроль лише на першому рівні ланцюга поставок, де вони мають прями відносини зі своїми партнерами. Корпорація Ford здійснює контроль над першим рівнем ланцюга поставок.¹²³ Проте корпорації повинні прагнути до мінімального рівня дотримання соціально-економічних прав. Крім того, міжнародне співтовариство намагалося створити деякі наглядові механізми після жахливих порушень прав людини, що стосуються бізнесу.¹²⁴ Бангладешська угода, погоджена після катастрофи на Рана Плаза, зобов'язує всі зацікавлені сторони забезпечити “безпечну та стійку Бангладешську промисловість готового одягу (‘RMG’), у якій жоден працівник не повинен боятися пожеж, обвалу будівель або інших аварій, яких можна було б запобігти за допомогою розумних заходів охорони праці.”¹²⁵ Однак обов'язок захищати соціально-економічні права шляхом належної обачності – це зобов'язання, яке вимагає від корпорацій вживати як превентивні, так і виправні процедурні заходи для контролю своїх ланцюгів поставок (див. Таблицю 5.2). По-перше, це означає, що корпорації також повинні вживати загальних і систематичних заходів для встановлення суворого нагляду; по-друге, повинні посилити систему нагляду у конкретних випадках через проведення швидких, справедливих, прозорих, ефективних, незалежних і неупереджених розслідувань, а також забезпечити постраждалим особам доступ до правосуддя. Коротко кажучи, корпорації повинні продемонструвати узгоджені зусилля з контролю своїх ланцюгів поставок. Наприклад, ІКЕА зазначає, що “ми просимо наших постачальників першого рівня повідомляти IWAY Must вимоги їх постачальникам та реєструвати цих постачальників у нашій системі відстеження субпостачальників.”

---

¹²¹ The Guiding Principles, para 14.

¹²² European Commission's Guidelines of 19 March 2015 on principles of Good Distribution Practice of active substances for medicinal products for human use, 2015/C 95/01.

¹²³ Sustainability Report 2016/17, Ford Corporation.

¹²⁴ Baskut Tuncak, “Lessons from the Samarco Disaster,” *Business and Human Rights Journal* 2, no. 1 (2017): 157–62.

¹²⁵ Accord on Fire and Building Safety in Bangladesh, 13 March 2013, accessed January 19, 2018, http://bangladeshaccord.org/wp-content/uploads/the_accord.pdf.

Таблиця 5.2. Класифікація корпоративних зобов'язань: зобов'язання захищати

<i>Превентивне корпоративне зобов'язання захищати</i>	<i>Виправне корпоративне зобов'язання захищати</i>
Переконатися, що дочірні компанії, постачальники та інші ділові партнери не завдають безпосередньої шкоди особам, які реалізують соціально-економічні права.	Встановити сувору внутрішню та зовнішню корпоративну політику, яка сприяє пом'якшенню потенційних порушень соціально-економічних прав.
Застосовувати міжнародне право прав людини та захист соціально-економічних прав як внутрішньо – у корпоративній політиці, так і зовні – у контрактах та інших відносинах із підрядниками, субпідрядниками та будь-якими іншими бізнес-партнерами.	Розробити повноцінну оцінку соціально-економічного впливу у глобальних ланцюгах поставок.
Забезпечити належну обачність по всьому ланцюжку поставок.	Встановити зовнішню періодичну незалежну перевірку процедур, створити звіти для розгляду конкретних зловживань та розробити варіанти сприяння повазі до прав людини.
Прагнути контролювати всі рівні своїх ланцюгів поставок.	Встановити внутрішні процедури розгляду скарг, коли постраждали особи могли б використати механізми подання скарг.
Розробити систематичні наглядові механізми всередині та поза корпоративною групою.	Забезпечити внутрішні засоби правового захисту та компенсацію за порушення.
У випадках порушень проводити внутрішні, ефективні, прозорі та ретельні розслідування.	Створити спеціальну робочу групу, відповідальну за розслідування.
Підтримувати та не втручатися у національні судові системи.	Піддаватися справедливим, незалежним і неупередженим судовим процесам та забезпечувати компенсацію.

Наші постачальники першого рівня відповідають за аудит своїх критичних суб-постачальників та забезпечення відповідності IWAY Must.¹²⁶

¹²⁶ “2016 Sustainability Report,” IKEA Group, accessed January 19, 2018, https://www.ikea.com/ms/en_US/pdf/sustainability_report/IKEA_Group_Sustainability_Report_2016.pdf.

Напевно, найкращим підходом було б дотримуватися Керівних принципів ОЕСР, у яких корпораціям пропонують здійснювати такі шість кроків для дотримання прав людини у своїх ланцюгах поставок:¹²⁷ “Включити відповідальну ділову поведінку в політику та системи управління підприємствами;” “Визначити фактичну та потенційну шкоду у власній діяльності підприємства та в його ланцюгу постачання;” “Припинити, запобігти або пом’якшити шкоду у власній діяльності підприємства та в його ланцюгу поставок;” “Відстежувати;” “Забезпечити або співпрацювати у справі санації, коли це доречно.”¹²⁸ Дотримуючись цих кроків, корпорації будуть наближені до захисту мінімального рівня соціально-економічних прав за допомогою своїх глобальних ланцюгів поставок. Отже, корпоративні зобов’язання захищати є процедурними зобов’язаннями в тому сенсі, що вони зосереджуються на процесах, але водночас мають суттєве значення, оскільки вимагають від корпорацій забезпечення мінімального рівня соціально-економічних прав.

Корпоративне зобов’язання виконувати соціально-економічні права

Зобов’язання виконати має позитивний характер, оскільки вимагає від корпорацій вжити активних заходів, щоб забезпечити дотримання усіх п’яти вимірів соціально-економічних прав на максимум своїх фінансових ресурсів, щоб усунути позбавлення фізичних осіб таких прав.¹²⁹ Це зобов’язання є “центральним для реалізації економічних та соціальних прав.”¹³⁰ Однак побудувати ці зобов’язання як суворо законні майже неможливо, оскільки вони більше належать до сфер філософських прагнень. Крім того, корпоративні зобов’язання щодо здійснення соціально-економічних прав відрізняються від державних зобов’язань за своїм характером та обсягом. Наприклад, Високий суд Південного Гаутенга в Йоганнесбурзі, Південна Африка, зазначив із цього приводу:

Правильно, що позитивне зобов’язання забезпечувати конституційні права горизонтально між приватними структурами не є аналогом позитивного обов’язку, який мають державні органи < ... > Як такий, повний обсяг позитивного зобов’язання, покладеного на державу < ... > “поважати, захищати, сприяти або виконувати” конституційні права не завжди може поширюватися на приватні організації, такі як Continental.¹³¹

¹²⁷ Due Diligence Guidance For Responsible Supply Chains in The Garment and Footwear Sector (OECD, 2017).

¹²⁸ Ibid, 5.

¹²⁹ Jernej Letnar Čerňič, “Sovereign Financing and Corporate Responsibility for Economic and Social Rights,” in *Making Sovereign Financing and Human Rights Work*, eds. Juan Pablo Bohoslavsky and Jernej Letnar Čerňič (Oxford and Portland: Hart Publishing, 2014).

¹³⁰ Matthew Craven, *The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: A Perspective on its Development* (Oxford: Clarendon Press, 1995), 109.

¹³¹ *Boycott, Divestment and Sanctions South Africa and Another v Continental Outdoor Media (Pty) Ltd and Others*, 2013/19700 (South Africa: South Gauteng High Court, Johannesburg, 11 September 2014), para 79.

Корпорації, як правило, не мають внутрішнього апарату, такого як держави для забезпечення різних соціально-економічних прав. Утім, може виникати зобов'язання забезпечити доступність, прийнятність, наявність, пристосованість та якість мінімального ядра права на освіту, харчування, здоров'я, житло, воду й інші соціально-економічні права в географічній близькості їх діяльності й, особливо там, де вони не є державними ресурсами. Оскільки зараз багато корпорацій працюють у межах корпоративних груп, по-перше, необхідно наполягати на дотриманні зобов'язань всередині корпоративних груп, для забезпечення того, щоб усі корпорації, що входять до них, включаючи ті, що зареєстровані під різними національними юрисдикціями, дотримувалися основи соціально-економічних прав. По-друге, поза межами корпоративних груп у взаємовідносинах із ширшими спільнотами корпорації зобов'язані забезпечити якийсь мінімальний рівень соціально-економічних прав на свої максимально доступні ресурси, особливо там, де відсутні державні служби. Вони повинні намагатися, можливо у співпраці з урядами, забезпечити мінімально розумне ядро права на освіту, харчування, охорону здоров'я, житло, воду й інші соціально-економічні права, як це застосовується у безпосередній близькості від географічних районів, де вони функціонують.

Такою є роль, зокрема, в країнах і регіонах, де держава відсутня і не може забезпечити навіть мінімум соціально-економічних прав. Обов'язок виконувати традиційно є зобов'язанням поведінки, а не результату.¹³² Держави та корпорації повинні прагнути досягти реалізації соціально-економічних прав якомога вищою мірою. Потрібно розрізняти дві категорії корпоративних зобов'язань, які потрібно виконати: превентивні та виправні. Превентивний вимір корпоративного зобов'язання виконувати означає, що корпорації повинні створювати умови для утримання та покращення соціально-економічного існування окремих людей і груп. Це можна охарактеризувати як обов'язок поведінки. Однак із першою категорією корпоративних зобов'язань, які слід виконувати великим корпоративним групам, можна стверджувати, що їх зобов'язання є зобов'язанням результату. Такі зобов'язання особливо присутні в місці функціонування корпорацій, а також у більш широких місцевих громадах. Від корпорацій "можуть вимагати в контрактах дотримуватися певних пріоритетів прав людини: досягнути певних цілей."¹³³ Корпорації повинні впроваджувати послідовну політику в галузі прав людини в усій корпоративній структурі, щоб сприяти створенню середовища, де соціально-економічні права можуть бути повністю реалізовані.

Корпорації повинні надавати фінансові ресурси для реалізації розумного мінімуму соціально-економічних прав. "Цілі сталого розвитку" (ЦСР) також згадують про ці

¹³² Magdalena Sepúlveda, *The Nature of the Obligations under the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights* (Antwerp, Oxford and New York: Intersentia, 2003).

¹³³ Nicholas McMurry, "Privatisation and the Obligation to Fulfill Rights," in *Human Rights and Business: Direct Corporate Accountability for Human Rights*, eds. Jernej Letnar Černič and Tara van Ho (Oisterwijk: Wolf Legal Publishers, 2015), 256.

фінансові партнерства у ЦСР 17, який закликає “посилити засоби реалізації та активізувати глобальне партнерство для сталого розвитку” Підціль 17.16 додатково закликає

зміцнювати Глобальне партнерство в інтересах сталого розвитку, доповнюване партнерствами за участю багатьох зацікавлених сторін, які мобілізують і поширюють знання, досвід, технології та фінансові ресурси, для досягнення цілей у сфері сталого розвитку в усіх країнах, особливо у країнах, що розвиваються.

Такі фінансові ресурси та партнерські відносини необхідні там, де люди перебувають в особливо важких соціально-економічних позиціях і де вони не можуть розвинути свої можливості для самореалізації. Від корпорацій не просять замінити місцеві та державні органи влади, а надавати їм фінансову допомогу в забезпеченні соціально-економічних прав.¹³⁴

Виправний вимір корпоративного зобов'язання виконувати стосується запитання: як можна виміряти, чи корпорації виконують своє завдання, яке вони зобов'язані виконати? Як зазначалося раніше, Комітет ООН з економічних, соціальних та культурних прав розробив показники прав людини для моніторингу дотримання державами цих прав.¹³⁵ Вони мають на меті наглядати за реалізацією соціально-економічних прав у національних системах і пояснювати перешкоди, що виникають. Таким чином, вони є важливим інструментом для вдосконалення методології нагляду за соціально-економічними правами.¹³⁶ Такі показники, з деякими змінами, можуть також застосовуватися у бізнес-контексті, особливо при оцінці впровадження оцінок впливу на права людини. Їх можна поділити на структурні, показники процесу та результату.¹³⁷ Такі показники мають перспективну перевагу порівняно з традиційними наглядовими органами з точки зору вимірювання прав людини. Вони також можуть запропонувати кілька порад щодо забезпечення рівного забезпечення усіх соціально-економічних прав. Такі показники *mutatis mutandis* може бути переформатовано в корпоративний контекст, оскільки корпорації повинні сприяти дотриманню зобов'язань щодо виконання (див. Таблицю 5.3).

Таблиця 5.3. Класифікація корпоративних зобов'язань: зобов'язання виконувати

<i>Превентивне корпоративне зобов'язання виконувати</i>	<i>Виправне корпоративне зобов'язання виконувати</i>
Створити умови для здійснення особами соціально-економічних прав.	Допомагати місцевим громадам у забезпеченні людей соціально-економічними правами.

¹³⁴ Див. Surya Deva, *Regulating Corporate Human Rights Violations: Humanizing Business* (Adington: Routledge, 2012).

¹³⁵ UN CESCR, *General Comment no.14 “The Right to the Highest Attainable Standard of Health,”* E/C.12/2000/411 (August 2000), para 57–58.

¹³⁶ Eitan Felner, “A New Frontier in Economic and social Rights Advocacy? Turning Quantitative Data into a Tool for Human Rights Accountability,” *International Journal on Human Rights* 9 Sur, no. 109 (2008): 126.

¹³⁷ De Schutter, *International Human Rights Law*, 480–81.

<i>Превентивне корпоративне зобов'язання виконувати</i>	<i>Виправне корпоративне зобов'язання виконувати</i>
Прагнути допомогти державам у забезпеченні хоча б розумного мінімуму соціально-економічних прав, особливо в місцевих громадах, де вони функціонують.	Співпрацювати з урядами й іншими суб'єктами у забезпеченні розумного мінімального рівня соціально-економічних прав.
Брати участь у партнерських відносинах і взяти на себе фінансові зобов'язання сприяти реалізації фізичними особами соціально-економічних прав.	Створювати внутрішні фонди та робити внески у зовнішні фонди, які будуть використовуватися для забезпечення прав на освіту, харчування, охорону здоров'я, належне житло та воду.
Забезпечити право на освіту, харчування, охорону здоров'я, житло, воду для своїх працівників та прагнути забезпечити ядро цих прав членам місцевої громади.	Працювати з працівниками, організаціями та місцевими громадами з метою покращення забезпечення соціально-економічних прав.
Зобов'язатися брати участь в інфраструктурних проєктах, особливо там, де відсутня держава чи місцева громада.	Надати фінансові ресурси для сприяння будівництву інфраструктурних проєктів у крихких середовищах.

Висновки

Корпоративні зобов'язання у сфері соціально-економічних прав впливають насамперед із національних правових систем, міжнародного права та добровільних зобов'язань корпорацій. Вони мають горизонтальний характер, оскільки застосовуються між корпораціями й приватними особами та/або групами. Корпорації мають негативні та потенційно позитивні зобов'язання щодо прав людини у глобальному бізнес-середовищі щодо дотримання соціально-економічних прав, які мають три форми. По-перше, негативні корпоративні зобов'язання щодо дотримання соціально-економічних прав тепер уже не суперечливі. Вони вимагають від корпорацій не робити шкоди або не порушувати соціально-економічні права. Корпорації повинні забезпечувати повагу соціально-економічних прав у своїх корпоративних групах та, як правило, не перешкоджати користуванню індивідуальними соціально-економічними правами. По-друге, позитивні зобов'язання корпорацій щодо захисту стосуються захисту соціально-економічних прав у їхніх глобальних ланцюгах поставок. Такі зобов'язання щодо належної ретельності в корпоративних групах і поза ними були визначені як зобов'язання щодо поведінки, а не як зобов'язання щодо результату. Однак такі корпоративні зобов'язання щодо прав людини є прогресивними, а не негайними, і є обов'язковими лише стосовно мінімальних рівнів соціально-економічних прав. Крім того, виникаюче зобов'язання виконувати вимагає від корпорацій вносити фінансові

ресурси для забезпечення соціально-економічних прав, особливо в крихкому середовищі, де державне управління переважно відсутнє і де корпорації забезпечують соціально-економічні права через здійснення державних функцій на основі державних ліцензій або державної власності. Загалом зобов'язання вимагають від корпорацій більш прозорого спілкування з приватними особами та громадами щодо наслідків корпоративних операцій. Як негативні, так і позитивні зобов'язання вимагають співпраці корпорацій із державними органами у забезпеченні права на ефективний засіб правового захисту.

© Й. Л. Чернич, 2021

Bibliography

- Accord on Fire and Building Safety in Bangladesh, 13 March 2013. Accessed January 19, 2018. http://bangladeshaccord.org/wp-content/uploads/the_accord.pdf.
- Amis, Lucy. *A Guide for Business: How to Develop a Human Rights Policy*. United Nations Global Compact and Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 2011 and 2015.
- Avbelj, Matej. "Is There Drittwirkung in EU Law?" In *The Constitution in Private Relations: Expanding Constitutionalism*, edited by András Sajó and Renáta Uitz, 145–63. Utrecht: Eleven International Publishing, 2005.
- Backer, Larry Catá. "At the Second UN Forum on Business and Human Rights: Reflections." In *Human Rights Obligations of Business: Beyond the Corporate Responsibility to Respect?* Edited by Bilchitz and Deva. Law at the End of the Day (Blog) (1 December 2013).
- Barak, Aharon. "Constitutional Human Rights and Private Law." In *Human Rights in Private Law*, edited by Dan Friedmann and Daphne Barak-Erez, 1–42. Oxford: Hart Publishing, 2002.
- Bilchitz, David. "The Necessity for a Business and Human Rights Treaty." *Business and Human Rights Journal* 1(2) (2016): 203–27.
- Campbell, Angus. "Positive Obligations Under the ECHR: Deprivation of Liberty by Private Actors." *Edinburgh Law Review* 10, no. 3 (2006): 399–412.
- Cantú Rivera, Humberto. *Derechos Humanos y Empresas: Reflexiones desde América Latina*. San José: Instituto Interamericano de Derechos Humanos, 2017.
- Cantú Rivera, Humberto. "Negotiating a Treaty on Business and Human Rights: The Early Stages." *UNSW Law Journal* 1200, no. 40(3) (2017).
- Carrillo-Santarelli, Nicolás. "Corporate Human Rights Obligations: Controversial but Necessary" (November 2016), Business and Human Rights Resource Center. Accessed January 19, 2018. <https://businesshumanrights.org/en/corporate-human-rights-obligations-controversial-but-necessary>.
- Chapman, Audrey R. "A Violations Approach' for Monitoring the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights." *Human Rights Quarterly* 18, no. 1 (1996): 23–66.
- Civil Remedies*. Vol. 2 of *Corporate Complicity and Legal Accountability*. Report of the International Commission of Jurists Expert Legal Panel on Corporate Complicity in International Crimes. Geneva, 2008.

- Clapham, Andrew. *Human Rights Obligations of Non-State Actors*. Oxford: Oxford University Press, 2006.
- Corrin, Jennifer. "From Horizontal and Vertical to Lateral: Extending the Effect of Human Rights in Post Colonial Legal Systems of the South Pacific." *International and Comparative Law Quarterly* 58(1), no. 31 (2009): 33–34, 67–70.
- Craven, Matthew. *The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: A Perspective on its Development*. Oxford: Clarendon Press, 1995.
- Cullen, Holly. "The Irresistible Rise of Human Rights Due Diligence: Conflict Minerals and Beyond." *The George Washington International Law Review* 48, no. 4 (2016): 743–80.
- Černič, Jernej Letnar. "An Elephant in a Room of Porcelain: Establishing Corporate Responsibility for Human Rights." In *Human Rights and Business: Direct Corporate Accountability for Human Rights*, edited by Jernej Letnar Černič and Tara van Ho. Oisterwijk: Wolf Legal Publishers, 2015.
- Černič, Jernej Letnar. "Corporate Responsibility for Human Rights: Towards a Pluralist Approach." In *Challenging Territoriality in Human Rights Law: Building Blocks for a Plural and Diverse Duty-Bearer Regime*, edited by Wouter Vandenhoe. Abingdon: Routledge, 2015.
- Černič, Jernej Letnar. *Human Rights Law and Business: Corporate Responsibility for Fundamental Human Rights*. Groningen: Europa Law Publishing, 2010.
- Černič, Jernej Letnar. "Moving Towards Protecting Human Rights in Global Business Supply Chains." *Boston University International Law Journal* 36, no. 2 (2018): 101–15.
- Černič, Jernej Letnar. "Sovereign Financing and Corporate Responsibility for Economic and Social Rights." In *Making Sovereign Financing and Human Rights Work*, edited by Juan Pablo Bohoslavsky and Jernej Letnar Černič. Oxford and Portland: Hart Publishing, 2014.
- Černič, Jernej Letnar. "State Obligations Concerning Indigenous Peoples Rights to Their Ancestral Lands: Lex Imperfecta?" *American University International Law Review* 28, no. 4 (2013): 1129–71.
- Černič, Jernej Letnar. "Towards a Holistic Approach to Business and Human Rights in the European Union." *Human Rights and International Legal Discourse* 10(1) (2016): 160.
- Danchin, Peter. "A Human Right to Water? The South African Constitutional Court's Decision in the Mazibuko Case." *EJIL: Talk!* (13 January 2010).
- De Schutter, Olivier. "Corporations and Economic, Social and Cultural Rights." In *Economic, Social, and Cultural Rights in International Law: Contemporary Issues and Challenges*, edited by Eibe Riedel, Gilles Giacca, and Christophe Golay, 193–224. Oxford: Oxford University Press, 2014.
- De Schutter, Olivier. *International Human Rights Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
- De Schutter, Olivier. "Towards a New Treaty on Business and Human Rights." *Business and Human Rights Journal* 1 (1) (2016): 41–67.
- Deva, Surya. *Regulating Corporate Human Rights Violations: Humanizing Business*. Adington: Routledge, 2012.
- Deva, Surya. "Treating Human Rights Lightly: A Critique of the Consensus Rhetoric and the Language Employed by the Guiding Principles." In *Human Rights Obligations of Business: Beyond the Corporate Responsibility to Respect?* Edited by Surya Deva and David Bilchitz, 78–104. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.

- Deva, Surya, and David Bilchitz. "The Human Rights Obligations of Business: A Critical Framework for the Future." In *Human Rights Obligations of Business*, edited by Surya Deva and David Bilchitz. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.
- Dickson, Brice. "The Horizontal Application of Human Rights Law." In *Human Rights: An Agenda for the 21st Century*, edited by Angela Hegarty and Siobhan Leonard, 59–78. London and Sydney: Cavendish Publishing Limited, 1999.
- Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas (OECD, 3rd Edition, 2016).
- Due Diligence Guidance For Responsible Supply Chains in The Garment and Footwear Sector (OECD, 2017).
- Eide, Asbjørn. "Realization of Social and Economic Rights and the Minimum Threshold Approach." *Human Rights Law Journal* 10, no. 35 (1989).
- European Commission's Guidelines of 19 March 2015 on principles of Good Distribution Practice of active substances for medicinal products for human use, 2015/C 95/01.
- Farbenblum, Bassina, and Justine Nolan. "The Business of Migrant Worker Recruitment: Who has the Responsibility and Leverage to Protect Rights?" *Texas International Law Journal* 52, no. 1 (2017).
- Felice de, Damiano, and Andreas Graf. "The Potential of National Action Plans to Implement Human Rights Norms: An Early Assessment with Respect to the UN Guiding Principles on Business and Human Rights." *Journal of Human Rights Practice* 7, no. 1 (2015).
- Fredman, Sandra. "Human Rights Transformed: Positive Duties and Positive Rights." *Oxford Legal Studies Research Paper* 38 (2006).
- Global Human Rights Statement, PepsiCo, June 2017.
- Greer, Benjamin Thomas, and Jeffrey Purvis. "Corporate Supply Chain Transparency: California's Seminal Attempt to Discourage Forced Labour." *The International Journal of Human Rights* 20, no. 1 (2016): 55–77.
- Harris, Kamala D. *The California Transparency in Supply Chains Act: A Resource Guide*. 2015.
- Human Rights Position Statement, Kellogg Company, 1 December 2016.
- ILO, Working Party on the Social Dimensions of the Liberalization of International Trade, *Overview of Global Developments and Office Activities Concerning Codes of Conduct, Social Labeling and Other Private Sector Initiatives Addressing Labour Issues: Executive Summary*, GB.273/WP/SDL/1 (November 1998).
- Implementing the OECD Due Diligence Guidance, OECD. Accessed January 19, 2018. www.oecd.org/corporate/mne/implementingtheguidance.htm.
- Jägers, Nicola. "UN Guiding Principles on Business and Human Rights: Making Headway Towards Real Corporate Accountability?" *Netherlands Quarterly of Human Rights* 29, no. 2 (2011).
- Khalfan, Ashfaq, and Ian Seiderman. "Extraterritorial Human Rights Obligations: Wider Implications of the Maastricht Principles and the Continuing Accountability Challenge." In *Challenging Territoriality in Human Rights Law: Building Blocks for a Plural and Diverse Duty-Bearer Regime*, edited by Wouter Vandenhoele, 15–43. Abingdon: Routledge, 2015.

- Langford, Malcolm, Wouter Vandenhoe, Martin Scheinin, and Willem Van Genugten. "Introduction: An Emerging Field." In *Global Justice, State Duties: The Extraterritorial Scope of Economic, Social and Cultural Rights in International Law*, edited by Malcolm Langford, Wouter Vandenhoe, Martin Scheinin, and Willem Van Genugten, 3–31. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.
- Liebenberg, Sandra. "The Protection of Economic and Social Rights in Domestic Legal Systems." In *Economic, Social and Cultural Rights*, edited by Asbjørn Eide, Catarina Krause, and Allan Rosas, 55–84. Dordrecht, Boston and London: Martinus Nijhoff Publishers, 2001.
- Macklem, Patrick. *The Sovereignty of Human Rights*. Oxford: Oxford University Press, 2015.
- McMurry, Nicholas. "Privatisation and the Obligation to Fulfill Rights." In *Human Rights and Business: Direct Corporate Accountability for Human Rights*, edited by Jernej Letnar Černič and Tara van Ho, 251–62. Oisterwijk: Wolf Legal Publishers, 2015.
- Methven O'Brien, Claire, Amol Mehra, Sara Blackwell, and Bloch Cathrine Poulsen-Hansen. "National Action Plans: Current Status and Future Prospects for a New Business and Human Rights Governance Tool." *Business and Human Rights Journal* 1, no. 1 (2015).
- National Action Plans, Business and Human Rights Resource Centre. Accessed January 19, 2018. www.business-humanrights.org/en/un-guiding-principles/implementation-tools-examples/implementation-bygovernments/by-type-of-initiative/national-action-plans.
- Nolan, Aoife. *Children's Socio-Economic Rights, Democracy and the Courts*. Oxford: Hart Publishing 2011.
- Nolan, Aoife. "Holding Non-State Actors to Account for Constitutional Economic and Social Rights Violations: Experiences and Lessons from South Africa and Ireland." *International Journal of Constitutional Law* 12, no. 1 (2014): 61–65.
- Nolan, Justine. "Human Rights and Global Supply Chains: Is Effective Supply Chain Accountability Possible?" In *Building a Treaty on Business and Human Rights: Context and Contours*, edited by Surya Deva and David Bilchitz, 238–65. Cambridge: Cambridge University Press, 2017.
- Nolan, Justine. "The Corporate Responsibility to Respect Human Rights: Soft Law or Not Law?" In *Human Rights Obligations of Business: Beyond the Corporate Responsibility to Respect?* Edited by Surya Deva and David Bilchitz, 138–61. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.
- O'Connell, Paul. *Vindicating Socio-Economic Rights: International Standards and Comparative Experiences*. Abingdon: Routledge, 2012.
- OECD Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions, S. Treaty Doc. 105–43, 37 ILM 1, 18 December 1997.
- OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains in the Garment and Footwear Sector (OECD, 2017).
- OECD Guidelines for Multinational Enterprises (2011 Edition).
- Proposals for Elements of a Legally Binding Instrument on Transnational Corporations and Other Business Enterprises (International Commission of Jurists (ICJ), October 2016).
- "Remedy Remains Rare," OECD Watch, 2015, accessed January 19, 2018, www.oecdwatch.org/publications-en/Publication_4201.
- Resolution Concerning Decent Work in Global Supply Chains (ILO, 10 June 2016).

- Riedel, Eibe, Gilles Giacca, and Christophe Golay. "Introduction: The Development of Economic, Social and Cultural Rights in International Law." In *Economic, Social and Cultural Rights in International Law: Contemporary Issues and Challenges*, edited by Eibe Riedel, Gilles Giacca, and Christophe Golay, 3–50. Oxford: Oxford University Press, 2014.
- Rosas, Allan, and Martin Scheinin. "Categories and Beneficiaries of Human Rights." In *Introduction to the International Protection of Human Rights*, edited by Raija Hanski and Markku Suksi, 49–62. An Turku: Åbo Akademi University, Institute for Human Rights, 2nd Revised Edition, 2004.
- Ruggie, John. "Regulating Multinationals: The UN Guiding Principles, Civil Society, and International Legislation." *Regulatory Policy Program Working Paper (RPP-205-04)* (2015): 3.
- Ruggie, John. Report of the Special Representative of the Secretary General on the Issue of Human Rights and Transnational Corporations and Other Business Enterprises (UN, Human Rights Council, 208).
- Sajó, András, and Renáta Uitz. *Constitutional Topography: Values and Constitutions*. Utrecht: Eleven International Publishing, 2005.
- Sepúlveda, Magdalena. *The Nature of the Obligations under the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*. Antwerp, Oxford and New York: Intersentia, 2003.
- Skinner, Gwynne, Robert McCorquodale, Olivier de Schutter, and Andie Lamb. "The Third Pillar: Access to Judicial Remedies for Human Rights Violations by Transnational Business." ICAR, CORE, ECCJ 65 (2013).
- Sustainability Report 2016/17, Ford Corporation.
- "The AAAQ Framework and the Right to Water: International indicators." The Danish Institute for Human Rights, 2014.
- "The Corporate Crimes Principles: Advancing Investigations and Prosecutions in Human Rights Cases." Roundtable (Amnesty International & International Corporate Accountability, 6 October 2016). *The Future of Business and Human Rights*, edited by Jernej Letnar Černič and Nicolas Carrillo-Santarelli. Cambridge: Intersentia, 2018.
- Toebes, Brigit C. A., and Jernej Letnar Černič. "Corporate Human Rights Obligations Under Economic, Social, and Cultural Rights." In *Globalization, International Law and Human Rights*, edited by Jeffrey F. Addicott, Md Jahid Hossain Bhuiyan, and Tareq M. R. Chowdhury, 1–33. Oxford: Oxford University Press, 2012.
- Tripartite Declaration of Principles Concerning Multinational Enterprises and Social Policy (ILO). *ILO Official Bulletin* 83 (2000).
- Tuncak, Baskut. "Lessons from the Samarco Disaster." *Business and Human Rights Journal* 2, no. 1 (2017): 157–62.
- UN, CESCR, *General Comment no. 3 "The Nature of States Parties' Obligations,"* E/1991/23, annex III at 86 (1991).
- UN, CESCR, *General Comment no. 13 "The Right to Education,"* E/C.12/1999/10 (8 December 1999).
- UN CESCR, *General Comment no.14 "The Right to the Highest Attainable Standard of Health,"* E/C.12/2000/411 (August 2000).

- UN CESCR, *Concluding Observations: United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland*, E/C.12/GBR/CO/6 (14 July 2016).
- UN, CESCR, *Concluding Observations: Canada*, E/C.12/CAN/CO/6 (23 March 2016), para 16.
- UN, CESCR, *Concluding Observations: Netherlands*, E/C.12/NLD/CO/6 (6 July 2017).
- UN, CESCR, *General Comment no. 24 (2017) on State Obligations Under the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights in the Context of Business Activities*, E/C.12/GC/24 (10 August 2017).
- UN, Commission on Human Rights, *The Right to Adequate Food and to Be Free from Hunger – Updated Study on the Right to Food*, E/CN.4/Sub.2/1999/12 (28 June 1999, submitted by Asbjørn Eide).
- UN, Commission on Human Rights, *Norms on the Responsibilities of Transnational Corporations and Other Business Enterprises with Regard to Human Rights* E/CN.4/Sub.2/2003/12/Rev.2 (26 August 2003).
- UN, Committee on Rights of the Child, *General Comment no. 16 on State Obligations Regarding the Impact of the Business Sector on Children's Rights*, CRC/C/GC/16 (17 April 2013).
- UN, Committee on the Elimination of Racial discrimination, *Concluding Observations: Australia*, CERD/C/AUS/CO/15–17 (13 September 2010).
- UN, Committee on the Elimination of Racial discrimination, *Concluding Observations: United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland*, CERD/C/GBR/CO/18–20 (14 September 2011).
- UN, General Assembly, *Report of the Working Group on the Issue of Human Rights and Transnational Corporations and Other Business Enterprises*, A/68/279 (7 August 2013), para 19.
- UN Global Compact. Last accessed 19 January. 2018. www.unglobalcompact.org/.
- UN, *Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations "Protect, Respect and Remedy" Framework*, A/HRC/17/31 (21 March 2011).
- UN, Human Rights Committee, *The Nature of the General Legal Obligation on States Parties to the Covenant: General Comment 31*, CCPR/C/21/Rev.1/Add.13 (26 May 2004).
- UN, Human Rights Committee, *Concluding Observations: Germany*, CCPR/C/DEU/CO/6 (12 November 2012).
- UN, Human Rights Committee, *Concluding Observations: Canada*, CCPR/C/CAN/CO6 (13 August 2015).
- UN, Human Rights Council, John Ruggie, *Report of the Special Representative of the Secretary General on the Issue of Human Rights and Transnational Corporations and Other Business Enterprises*, A/HRC/17/31 (21 March 2011).
- UN, Human Rights Council, Special Rapporteur on Extreme Poverty and Human Rights Magdalena Sepúlveda Carmona, *The Guiding Principles on Extreme Poverty and Human Rights*, A/HRC/21/39 (18 July 2012).
- UN, Human Rights Council, *Report of the Working Group on the Issue of Human Rights and Transnational Corporations and other Business Enterprises*, A/HRC/23/32 (14 March 2013).
- UN, Human Rights Council, *Elaboration of an International Legally Binding Instrument on Transnational Corporations and Other Business Enterprises with Respect to Human Rights*, A/HRC/26/L.22/Rev.1 (25 June 2014).

- UN, Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on Extreme Poverty and Human Rights*, A/HRC/32/31 (28 April 2016).
- UN, OHCHR, *The Corporate Responsibility to Respect Human Rights: An Interpretive Guide* (2012).
- UN, OHCHR, *Business and Human Rights: A Survey of NHRI Practices* (23 May 2008), last accessed 19 January 2018, www.reports-and-materials.org/OHCHR-NationalHuman-Rights-Institutions-practices-Apr-2008.doc.
- Unilever's Human Rights Policy Statement, 2017, Accessed January 19, 2018. https://www.unilever.com/Images/unilever-human-rights-policy-statement_tcm244-422954_en.pdf.
- Van Hoof, Godefridus J. H. "The Legal Nature of Economic, Social and Cultural Rights: A Rebuttal of Some Traditional Views." In *The Legal Nature of Economic, Social and Cultural Rights: A Rebuttal of Some Traditional Views*, edited by Philip Alston and Katarina Tomaševski, 97–111. Utrecht: SIM, 1984.
- Vandenhoe, Wouter, Gamze Erdem Türkelli, and Rachel Hammonds. "Reconceptualizing Human Rights Duty-Bearers." In *The Sage Handbook of Human Rights*, edited by Anja Mihr and Mark Gibney, 1031–44. London: Sage, 2014.
- Vandenhoe, Wouter. "Obligations and Responsibility in a Plural and Diverse Duty – Bearer Human Rights Regime." In *Challenging Territoriality in Human Rights Law: Building Blocks for a Plural and Diverse Duty-Bearer Regime*, edited by Wouter Vandenhoe. Abingdon: Routledge, 2015.
- Woods, Cindy S. "‘It Isn't a State Problem’: The Minas Conga Mine Controversy and the Need for Binding International Obligations on Corporate Actors." *Georgetown Journal of International Law* 46, no. 2 (2015): 629–84.
- Wouter, Vandenhoe. "Emerging Normative Frameworks on Transnational Human Rights Obligations." *EUI Working Paper RSCAS 17* (2012): 12.
- Yeshanew, Sisay Alemahu. *The Justiciability of Economic, Social and Cultural Rights in the African Regional Human Rights System*. Cambridge: Intersentia, 2013.
- Young, Katharine. "The Minimum Core of Economic and Social Rights: A Concept in Search of Content." *Yale Journal of International Law* 33, no. 1 (2008).
- "2016 Sustainability Report". IKEA Group. Accessed January 19, 2018. https://www.ikea.com/ms/en_US/pdf/sustainability_report/IKEA_Group_Sustainability_Report_2016.pdf.

Йерней Летнар Чернич. Корпоративні зобов'язання з прав людини у сфері соціально-економічних прав

Анотація. У розділі досліджуються зобов'язання бізнесу у сфері соціально-економічних прав. Автор виходить із розуміння важливості соціально-економічних прав для забезпечення засобів існування людей та створення людських можливостей, а також фундаментального їх характеру з точки зору здійснення цивільних і політичних прав. Автор певен, що не лише держави, а й корпорації мають певні зобов'язання у сфері соціально-економічних прав. Через те, що соціально-економічні права пов'язані з фінансовими ресурсами, корпорації можуть значно сприяти їх забезпеченню в умовах неспроможності з боку держави.

Автор робить аналіз міжнародних документів, порівнює національні системи права, а також інші джерела (рішення договірних органів з прав людини), на підставі чого робить висновок про те, що корпоративні зобов'язання отримують свою легітимність внаслідок горизонтального

застосування національного та міжнародного права прав людини. Відзначається, що значну роль у процесі утвердження зобов'язань бізнесу у сфері соціально-економічних прав відіграють Керівні принципи ООН щодо бізнесу і прав людини, Керівні принципи ОЕСР для транснаціональних підприємств, Глобальний договір ООН і Тристороння декларація МОП та інші.

Автор також аналізує значення добровільних зобов'язань як окремих корпорацій, так і окремих секторів, які є частиною внутрішньої корпоративної політики, та висуває думку про їх сумнівну юридичну природу (*lex imperfecta*), оскільки вони не передбачають санкцій за їх порушення.

Аналізуючи особливості корпоративних зобов'язань у сфері соціально-економічних прав, автор бере за основу негативну та позитивну дихотомію прав людини, а також підхід, втілений у міжнародному праві прав людини про три типи зобов'язань у сфері прав людини – поважати, захищати, забезпечувати. Автор робить висновок, що у межах кожного із типів зобов'язань щодо соціально-економічних прав корпорації несуть як превентивні (негативні і позитивні), так і деякі коригувальні (негативні та позитивні) зобов'язання, особливо там, де вони здійснюють контроль та/або вплив у безпосередній близькості від своїх операцій.

Ключові слова: корпоративні зобов'язання; права людини; соціально-економічні права; бізнес і права людини; корпорації; міжнародне право.

Йерней Летнар Чернич. Корпоративные обязательства по правам человека в сфере социально-экономических прав

Аннотация. В разделе исследуются обязательства бизнеса в сфере социально-экономических прав. Автор исходит из понимания социально-экономических прав как важнейших предпосылок для обеспечения средств существования людей и создание человеческих возможностей, а также подчеркивает фундаментальный их характер с точки зрения осуществления гражданских и политических прав. Автор уверен, что не только государства, но и корпорации, имеют определенные обязательства в сфере социально-экономических прав. Тем более, так как социально-экономические права очень тесно связаны с финансовыми ресурсами, корпорации могут значительно способствовать их обеспечению в условиях несостоятельности со стороны государства.

Автор делает анализ международных документов, сравнивает национальные системы права, а также другие источники (решения договорных органов по правам человека), на основании чего делает вывод о том, что корпоративные обязательства получают свою легитимность вследствие горизонтального применения национального и международного права прав человека. Отмечается, что значительную роль в процессе утверждения обязательств бизнеса в сфере социально-экономических прав играют Руководящие принципы Организация Объединенных Наций (ООН) по бизнесу и правам человека, Руководящие принципы Организация экономического сотрудничества и развития для транснациональных предприятий, Глобальный договор ООН и Трехсторонняя декларация Международной организация труда и другие.

Автор также анализирует значение добровольных обязательств как отдельных корпораций, так и отдельных секторов, которые являются частью внутренней корпоративной политики, и выдвигает мысль об их сомнительной юридической природе (*lex imperfecta*), поскольку они не предусматривают санкций за их нарушения.

Анализируя особенности корпоративных обязательств в сфере социально-экономических прав, автор берет за основу негативную и позитивную дихотомію прав человека, а также подход, воплощенный в международном праве прав человека о трех типах обязательств в области прав человека – уважать, защищать, обеспечивать. Автор делает вывод, что в пределах каждого из

типов обязательств корпорации несут как превентивные (негативные и положительные), так и некоторые корректирующие (негативные и положительные) обязательства в сфере социально-экономических прав, особенно там, где они осуществляют контроль и влияние или в непосредственной близости от своих операций.

Ключевые слова: корпоративные обязательства; права человека; социально-экономические права; бизнес и права человека; корпорации; международное право.

Jernej Letnar Černic. Corporate Human Rights Obligations under Socio-economic Rights

Abstract. In the chapter it is examined obligations of business in the field of socio-economic rights. The author proceeds from the understanding of the importance of socio-economic rights to ensure the livelihood of people and the creation of human opportunities, as well as their fundamental nature in terms of enjoying civil and political rights. The author is convinced that not only states, but also corporations, have certain obligations in the field of socio-economic rights. Because socioeconomic rights are linked to financial resources, corporations can make a significant contribution to securing them in case of state fragility.

The author analyzes international documents, compares national legal systems, as well as other sources (decisions of treaty bodies on human rights), and he concludes that corporate obligations gain their legitimacy due to the horizontal application of national and international human rights law. It is noted that the UN Guiding Principles on Business and Human Rights, the OECD Guidelines for Transnational Enterprises, the UN Global Compact, the ILO Tripartite Declaration play a significant role in promoting corporate human rights obligations in the field of socio-economic rights.

The author also analyzes the significance of voluntary commitments of both individual corporations and individual sectors that are generally the part of corporate policy and suggests their questionable legal nature (*lex imperfecta*), as they do not provide sanctions for their violation.

Analyzing the features of corporate obligations under socio-economic rights, the author takes as a basis the negative and positive dichotomy of human rights, as well as the approach embodied in international human rights law on three types of human rights obligations – to respect, protect, ensure. The author concludes that within each of the types of socio-economic rights obligations, corporations have both preventive (negative and positive) and some corrective (negative and positive) obligations, especially where they control and/or influence or in proximity of their operations.

Keywords: corporate obligations; human rights; socio-economic rights; business and human rights; corporations; international law.

Одержано/Received 13.03.2021